

กว่าจะเป็นติมอร์-เลสเต (ติมอร์ตะวันออก) วันนี้ Regarding East Timor.

วัลลภ พิริยววรรณะ*

บทคัดย่อ

กว่าจะเป็นติมอร์-เลสเต (ตะวันออก)วันนี้ ก็ต้องถือว่าเป็นการกำเนิดรัฐชาติใหม่ในประชาคมโลกเป็นการส่งท้ายศตวรรษที่ 20 เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 นับเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นกระแสสันสะเทือนไปทั่วโลก ทำให้นักรัฐศาสตร์ต้องกลับมาทบทวนกันใหม่กับสิ่งที่เรียกว่า “ลัทธิชาตินิยม” (nationalism) ที่เคยถูกมองว่าเป็นพลังที่ล้ำสมัยในยุค “เสรีนิยม” คำว่า “ชาติ” จึงถูกกลบไปด้วยกระแสของคลื่น “โลกาภิวัตน์” (Globalization) ที่นิยามกันว่า “โลกแห่งการไร้พรมแดน” ซึ่งเบ่งรัศมีมาจากชาติมหาอำนาจตะวันตกที่ต้องการมีการจัดระเบียบโลกใหม่ (New World Order) นับตั้งแต่การล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียต หลังยุคของสงครามเย็น ซึ่งประเทศไทยก็นับว่าเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นแก่ติมอร์ตะวันออกเช่นกันสภาวะการณ์ปัจจุบันติมอร์

*Ph.d. candidate. สาขาวิชาการเมือง รุ่นที่ 5 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง /อาจารย์พิเศษวิทยาลัยนวัตกรรมการฯ มจร. สอนสุนันทา และบทความนี้ได้ปรับปรุงมาจากวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) ของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี 2544 และผู้เขียนได้มีโอกาสเดินทางไปปฏิบัติภารกิจพิเศษในช่วงของการสถาปนาเอกราชในปี 2001 ซึ่งในบทความนี้จะใช้ชื่อเรียก “ติมอร์เลสเต” ว่า “ติมอร์ตะวันออก”

ตะวันออกยังต้องได้รับการช่วยเหลือจากชาติอื่นๆ ในหลายๆ ด้านอยู่อีกต่อไป โดยเฉพาะการขอเข้าเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียนที่ติมอร์ตะวันออก ไม่อาจที่หลีกเลี่ยงการพึ่งพาจากกลุ่มประเทศที่เป็นสมาชิกอยู่เดิมได้เลย ในการขอรับการเสียดสนับสนุนเพื่อขอเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนในอนาคต อันเนื่องมาจากกฎเกณฑ์ที่ต้องเป็นเอกฉันท์ในการรับรองประเทศสมาชิกใหม่ ด้วยเหตุนี้ นั่นเอง จึงทำให้ติมอร์ตะวันออก อาจจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีการพึ่งพา (Dependency Theory) เพื่อสร้างผลประโยชน์ของชาติ (Nationalism) ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เป็นสำคัญ

กว่าจะเป็นติมอร์-เลสเต (ตะวันออก) ในวันนี้ก็ต้องพบกับการถูกยึดครอง การแทรกแซง และการพึ่งพา (นภดล ชาติประเสริฐ, 2546) แม้ว่าติมอร์ตะวันออกจะผ่านพ้นวิกฤติถูกยึดครองจากชาติอื่นมาได้ และขึ้นชื่อว่าเป็นประเทศที่มีเอกราชอธิปไตยก็ตาม แต่ติมอร์ตะวันออก ในวันนี้ก็ยังไม่มีความเพียงพอที่จะยืนบนขาของตนเองได้เพียงลำพัง เพราะการขาดศักยภาพในการพัฒนาประเทศในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี งบประมาณ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสาธารณสุข สาธารณูปโภคพื้นฐาน เป็นต้น

แต่หากในอนาคตติมอร์ตะวันออกยังไม่สามารถจะแปรเปลี่ยนจาก (Dependent) ให้เป็นการพึ่งพิงอิงอาศัยกัน (Interdependent) ได้ ก็อาจนำพาประเทศกลับไปสู่ใต้อาณัติของประเทศอื่นอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะการเสียเอกราชการทางเศรษฐกิจ.

คำสำคัญ : ทฤษฎีการพึ่งพา และทฤษฎีพึ่งพิงอิงอาศัยกัน.

Abstract

Timor Leste (East Timor) today must be regarded as a new nation-state in the world community. At the end of the 20th century, East Timorese independence sent tremors across the world and compelled political scientists to go back and review again the thing called “nationalism.” It used to be assumed that the power of nationalism was eclipsed in the age of “liberalism,” and that the “nation” had thus been subsumed in the rising tide of “globalization” that characterizes the “borderless world,” the expansion of which is driven by powerful western countries in the so-called New World Order. Since the collapse of the Soviet Union at the end of the Cold War era until today. Thailand aims to take part in the laying the foundations of stability.

The situation now is that East Timor must accept help from many other nations. Of particular importance is East Timor’s request to become a member of the ASEAN community. East Timor will not avoid being dependent on the existing members of this group of nations in requesting a voice to support them in their bid to join ASEAN in the future, due to rules requiring consensus on the admission of new members. Because of this, East Timor might have to use Dependency Theory in order to build Nationalism, and implement policies important to other countries.

Today, Timor Leste (East Timor) has had to deal with occupation, intervention, and dependency (Noppadon Chartprasert, 2546)

Although East Timor has been through occupation by another country, they have been able to rise and become a sovereign country. However, East Timor today does not yet have the potential to stand on its own, because of lack of potential for national development in many areas, especially the economy, technology, expenditure, human resource development, public health, infrastructure, and others.

However, if, in the future, East Timor still cannot change from being dependent, they may become interdependent, and this may lead to the country returning to the mandate of another country. In particular, the collapse of the independent economy is cause for concern.

Keyword : Dependency Theory, Independency Theory.

ภูมิหลังของติมอร์-เลสเต (ติมอร์ตะวันออก)

ติมอร์เป็นภาษามลายูหรืออินโดนีเซียมีความหมายว่าตะวันออก ซึ่งตามภาษามลายูจะออกเสียงว่าติโมร์ ซึ่งต่อมาเพี้ยนเป็นติมอร์ ภายใต้การปกครองของโปรตุเกส ปัจจุบันชื่อของติมอร์ตะวันออก มีชื่ออย่างเป็นทางการใหม่ว่า “สาธารณรัฐประชาธิปไตยติมอร์-เลสเต” (Democratic Republic of Timor-Leste) และมีชื่อในรัฐธรรมนูญที่เป็นภาษาโปรตุเกสว่า República Democrática de Timor-Leste เพิ่งจะถูกใช้อย่างเป็นทางการหลังจากที่ได้รับเอกราชใน ค.ศ. 2002 ก่อนหน้านั้นเราจะรู้จักกันในชื่อ “ติมอร์ตะวันออก” ในภาษาอังกฤษ เรียกว่า “East Timor” ภาษาเตตุ้ม (Tetum) ซึ่งเป็นภาษาพูดพื้นเมือง เรียกว่า “Timor Lorosa’e” (อ่านว่าติมอร์โลโรไซ) ส่วนภาษาบาฮะซา (Bahasa) ซึ่งเป็นภาษาอินโดนีเซียเรียกว่า (Timor Timur หรือ Tim-Tim) อันหมายถึงเกาะทางตะวันออกที่ถูกแบ่งตามเขตภูมิรัฐศาสตร์จากการปกครองระหว่างโปรตุเกสกับฮอลแลนด์ (เนเธอร์แลนด์) แปลความได้ว่าหมายถึงดินแดนแถบตะวันออกของเกาะติมอร์

ในส่วนที่เป็นเขตการปกครองฮอลแลนด์เรียกว่า “ติมอร์ตะวันตก” (west Timor) ในภาษาเตตุ้มจะเรียกว่า “ติมอร์โลโรโมนู” ภาษาบาฮะซาเรียกว่า “ติมอร์บารัท” (Timor Bharat) เกาะติมอร์ (Timor Island) เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดในหมู่เกาะนุสตาเตงการา (Nusa Tenggara Archipelago) เป็นดินแดน ที่เก่าแก่มิมีมนุษย์เข้ามาอาศัยอยู่ราว 14, 000 ปี (ประมาณ 12,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช) ซึ่งเป็นผู้คนที่ที่ลี้ภัยมาจากถิ่นอื่น โดยเมื่อประมาณ 5,000 ปี ได้มีชนเผ่าออสโตรนี

เป็นเชื้อสายมองโกลอยด์* และชนเผ่าออสเตรเลียด เช่นพวกออบอริจิน (Aboriginal) ในออสเตรเลีย

เกาะติมอร์อยู่ใต้เส้นศูนย์สูตรระหว่างอินโดนีเซียกับออสเตรเลีย โดยอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอินโดนีเซีย ซึ่งห่างจากเกาะบาหลี ประมาณ 1,300 กิโลเมตร ห่างจากกรุงจาการ์ตาเมืองหลวงของ อินโดนีเซียประมาณ 2,000 กิโลเมตร และปลายเกาะติมอร์อยู่ทาง ทิศตะวันตกเฉียงเหนือห่างจากเมืองดาร์วินของประเทศออสเตรเลีย ประมาณ 500 กิโลเมตร (อยู่ห่างจากประเทศไทยไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 3,700 กิโลเมตร) มีรูปร่างยาวรีไปตามแนวตะวันออกเฉียงเหนือตะวันตกเฉียงใต้ มีพื้นที่ประมาณ 32,350 ตารางกิโลเมตร ยาวประมาณ 470 กิโลเมตรและกว้างประมาณ 110 กิโลเมตร พื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงของเกาะติมอร์ คือ ประเทศติมอร์ตะวันออกมีพื้นที่ ประมาณ 14,609 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 1.2 ล้านคน (ข้อมูล ณ ปี 2558) เชื้อสายติมอร์ 78 % เชื้อสายอินโดนีเซีย 20 % จีนและเชื้อสายอื่นๆ อีกประมาณ 2 % ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนา คริสต์นิกายโรมันคาทอลิกประมาณ 94 % นอกนั้นนับถือศาสนาอิสลาม และอื่นๆ ประชากรเชื้อสายติมอร์ประกอบด้วยชนเผ่าซึ่งมีภาษาของ

*มองโกลอยด์ (Mongoloid) เป็นเผ่าพันธุ์ของคนผิวเหลืองผสมดำเล็กน้อย ส่วนใหญ่ อาศัยใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คำว่า มองโกลอยด์ ถูกตั้งโดยฝรั่ง ได้แบ่งกลุ่ม คนเป็น 2 กลุ่ม เท่านั้น คือ คนชาติผิวขาว กับ คนชาติผิวดำ เมื่อฝรั่งเห็นชนชาติมองโกลรูกรานยังดินแดน ต่างๆของตน จึงตั้งชื่อพวกนี้ว่า มองโกลอยด์ ตามชื่อจักรวรรดิ เนื่องจากเป็นชาติเดียว ที่รุกมายังดินแดนชนผิวขาวได้ และทำให้นับตั้งแต่นั้นมาฝรั่ง จึงจัดเชื้อชาติคน เป็น 3 กลุ่มหลัก คือ คนผิวขาว (คอเคซอยด์) ผิวเหลือง (มองโกลอยด์) และผิวดำ (นิกรอยด์) ชาวมองโกลอยด์มีลักษณะ ผมดำหยาบและเหยียดตรง มีขนตามร่างกาย ค่อนข้างน้อย นัยน์ตามี ตาเขียว ขนาดเล็กและมีสีดำหรือสีน้ำตาล ผิวสีเหลือง น้ำตาลอ่อนจนถึง น้ำตาลเข้ม ใบหน้ากว้าง จมูกเล็ก คนเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในทวีปเอเชีย

ตนเองมากกว่า 12 กลุ่ม ซึ่งภาษาเตตุ้ม (Tatum) เป็นภาษาที่ชาวติมอร์ใช้มากที่สุดโดยมีจำนวนมากกว่า 60 % ซึ่งชนเผ่าชาวติมอร์ดั้งเดิมแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย ดังนี้

1. กลุ่มมาเลย์โพลีเซียน (Malayo-Polynesian) กลุ่มนี้จะใช้ภาษาเตตุ้ม (Tatum) และภาษาบาสซาของอินโดนีเซียในการสื่อสาร กลุ่มนี้ต่อมาถูกแยกเป็นติมอร์ตะวันออก เมื่อโปรตุเกสเข้ายึดครองชาวติมอร์กลุ่มนี้ได้ถูกบังคับให้ใช้ภาษา โปรตุเกสอีกภาษาหนึ่ง แต่เมื่อติมอร์ตะวันออกได้ถูกอินโดนีเซียผนวกดินแดนเป็นของตนเองแล้วจึงประกาศห้ามชาวติมอร์ตะวันออกพูดภาษาเตตุ้มและบังคับให้ใช้ภาษาอินโดนีเซียแทน

2. กลุ่มอะโตนิ (Atoni) ส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าดั้งเดิม คือ อะบอริจิน (Aborigine) ของติมอร์ ส่วนใหญ่ใช้ภาษาเตตุ้ม (Tatum) เช่นเดียวกับกลุ่มแรกต่อมาได้ถูกแยกเป็นติมอร์ตะวันตกก่อนที่ชาวตะวันตกเข้าครอบครองชนเผ่านี้มีความเชื่อในเรื่องจิตวิญญาณและบูชาบรรพบุรุษชนเผ่าต่างๆ ของติมอร์นิยมเคี้ยวใบสุริ (Surih) หลังอาหารหรือในพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งจะเริ่มเคี้ยวเมื่ออายุประมาณ 7 – 8 ปี ผู้ใหญ่จะเคี้ยวหมากวันละประมาณ 15 ผล การปกครองเกาะติมอร์สมัยก่อนจะถูกแบ่งออกเป็นเขตต่างๆ จะมีกษัตริย์ปกครองตามเขตนั้นๆ ซึ่งแต่ละเขตก็มีชนเผ่าหลายชนเผ่ารวมกัน จากนั้นจึงแยกออกเป็นหมู่บ้าน ชาวพื้นเมืองของติมอร์จะมีกีฬาชนิดหนึ่งที่นิยมกันมากในอดีต คือ การล่าหัวมนุษย์ พวกนี้ส่วนใหญ่เป็นพวกเตตุ้ม (Tatum)

นอกจากชาวติมอร์สองกลุ่มใหญ่แล้วยังมีอีก 2 กลุ่มคือชาวเบลู (Beluse) และโรอิน (Roines) อพยพมาเข้าที่หลังกลุ่มอะโตนิ และได้ผลักดันให้กลุ่มอะโตนิเข้าไปอยู่ในพื้นที่ภูเขาซึ่งเป็นเชื้อสายมาเลเซีย

ให้เข้าไปอยู่ทางตะวันตก คนเผ่านี้ยังแบ่งออกเป็นอีกหลายกลุ่มก่อนที่ชาวตะวันตกเข้ามายึดครอง

อุปนิสัยของคนพื้นเมืองชาวติมอร์ส่วนใหญ่เป็นคนที่ไม่พูดจา โดยเฉพาะกับคนแปลกหน้า และที่สำคัญชาวติมอร์ตะวันออก มักไม่แสดงออกว่ามีความเกลียดชังชาวต่างชาติแม้ชนชาติตนเองจะถูกชนชาติอื่นปกครองมานานก็ตาม

ประเพณีความเชื่อและวัฒนธรรม

ชาวติมอร์ตะวันออกยังมีความเชื่อตามประเพณีดั้งเดิมของตน แม้ว่าปัจจุบันจะนับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก ถึง 94% ซึ่งพวกเขาเชื่อว่าหลังจากการตายแล้ววิญญาณจะกลับไปสู่อาชีพเดิมเหมือนกับเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ พวกเขาจะบูชาจระเข้ซึ่งถือว่าเป็นเทพเจ้าแห่งความอุดมสมบูรณ์ รูปจระเข้ยังคง ถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ในส่วนของงานหัตถกรรมเช่นการจักสานหรืองานทอผ้า ถ้ามีคนฆ่าตายจากการต่อสู้ศพจะได้รับการจัดทำพิธีฝังศพอย่างสมเกียรติ และก่อนทำการเพาะปลูกพืชเกษตรกรรมจะนำเลือดสัตว์สดลงไปบนผืนดินก่อนที่จะขุดดินเพื่อปลูกพืชซึ่งเป็นการเช่นจิตวิญญาณพวกภูตผีปีศาจ ลักษณะของที่พักอาศัยการปลูกบ้านเรือนของชาวติมอร์จะมีความแตกต่างกันไปตามสิ่งแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น ทางตะวันออกบ้านจะมีเสาเรือนสูง ผู้ที่อยู่ทางชายฝั่งตอนเหนือจะปลูกบ้านเป็น ทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า และผู้ที่อยู่บริเวณที่เป็นภูเขาจะปลูกหมู่บ้านอยู่ตามยอดเขาสูงและห่างไกลจากถนนมาก สาเหตุมาจากพวกเขากลัวถูก โจมตีจากข้าศึกหรือศัตรู ชาวติมอร์มีบุคลิกอีกหนึ่งคือจะใช้การเดินทางเท้าที่มีเร็วมาก สำหรับวัฒนธรรมของชาวติมอร์ตะวันออกเป็นแบบผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม

เดิม กบวัฒนธรรมของโปรตุเกสที่ปกครองติมอร์ตะวันออกมานานกว่า 500 ปี เป็นผลให้วัฒนธรรมโดยรวมแล้วจึงไม่มีความเด่นชัดมากนัก นอกจากการมีโบสถ์ทางศาสนาคริสต์อยู่จำนวนมาก ซึ่งอาจนับได้ว่าติมอร์ตะวันออกมีโบสถ์ที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้ก่อสร้างเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.1989 โดยสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอลที่ 2 เสด็จไปประกอบพิธีทางศาสนา แต่ก็ยังปรากฏมีชนบางกลุ่มของติมอร์ตะวันออกยังนับถือภูตผีปีศาจกับการใช้ชีวิตครองเรือนแบบการมีภรรยาสองคนในครัวเรือนเดียวกัน แต่ละหมู่บ้านยังคงมีการตั้งสถานที่เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยให้นักบวชหรือหมอผีเป็นผู้ประกอบพิธี** ในคริสต์ศตวรรษที่ 15 โปรตุเกสสามารถสร้างเรือเดินทะเลขนาดใหญ่สำเร็จพร้อมกับได้พัฒนาการเดินทางของตนในด้านต่างๆ จนมีความเชี่ยวชาญในด้านการเดินเรือและเป็นมหาอำนาจทางทะเลในขณะนั้น จึงได้พยายามแสวงหาเส้นทางเดินเรือเพื่อไปค้าขายทางด้านมหาสมุทรอินเดีย จนสามารถหาเส้นทางแล่นเรืออ้อมแหลมกูดโฮบได้สำเร็จ ซึ่งต่อมาวาสโก (Vasco da Cama) ได้แล่นเรือไปถึงมหาสมุทรอินเดีย ในปี ค.ศ.1510 (พ.ศ.2053) โปรตุเกสนับเป็นชาติแรกที่เข้ามาแสวงโชคในคาบมหาสมุทรอินเดีย และได้ขยายอิทธิพลทางทะเลส่งกำลังเข้ายึดเมืองกัว (Goa) เป็นศูนย์กลางเพื่อควบคุมการค้าทางอินเดียได้ นอกจากนั้นได้ส่งกำลังขึ้นไปสำรวจหมู่เกาะโมลุกกะ (Molucca) เพื่อค้นหาแหล่งเครื่องเทศ และใน ค.ศ. 1511 โปรตุเกสเริ่มมีอิทธิพลมากขึ้นในดินแดนช่องแคบมะละกา (Malaca) และเข้ายึดเมืองมะละกาได้ ซึ่งนับว่าเมืองมะละกาเป็นอาณานิคมแห่งแรกของชาวยุโรปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาเมืองท่า (port) ต่างๆ บนเกาะสุมาตราได้ก่อการแข็งเมือง

**หากจะเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วก็คงเช่นเดียวกับการตั้งศาลเจ้าหรือศาลพระภูมิเจ้าที่ที่มีให้เห็นอยู่ทั่วไปไม่ว่าในเมืองหรือชนบทตามความเชื่อของบุคคล

ต่ออาณาจักรมะละกาที่อำนาจเสื่อมลง โปรตุเกสจึงฉวยโอกาสเข้าแทรกแซงปัญหาในการชิงอำนาจในราชสำนักเมืองปาเซและในที่สุดโปรตุเกสก็สามารถยึดปาเซได้ แต่ก็ถูกต่อต้านจนสุดต่านอะเจห์***สามารถขับไล่โปรตุเกสออกไปจากมะละกาได้สำเร็จ แต่โปรตุเกสก็ยังครอบครองเส้นทางการค้าบริเวณช่องแคบมะละกาไว้ได้ ทั้งนี้เพื่อขัดขวางไม่ให้คู่แข่งทางการค้าของชาติอื่นเข้าไปกอบโกยผลประโยชน์ ในปี ค.ศ.1513 โปรตุเกสได้ขยายอิทธิพลขึ้นอีกในหมู่เกาะอินโดนีเซีย โดยเข้าไปติดต่อกับค้าขายกับเมืองเตร์นาเต (Ternate) และเมืองติโดเร (Tidore) ต่อมาทั้งสองเมืองได้มีความขัดแย้งกันโปรตุเกสได้ถือโอกาสเข้าแทรกแซงในปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้โปรตุเกสต้องต่อสู้กับสุลต่านของเตร์นาเตส่งผลให้โปรตุเกสได้รับความพ่ายแพ้ อีก จึงจำเป็นต้องถอยร่นไปอยู่ที่เกาะนิวกินีใน ค.ศ.1525 -ค.ศ.1526 และเข้าไปอยู่บนเกาะติมอร์ใน ค.ศ. 1532 จากบันทึกของ Duarte Barbosa ชาวโปรตุเกสที่เดินทางไปยังเกาะติมอร์ใน ค.ศ.1518 ว่า “เกาะติมอร์อุดมไปด้วยไม้จันทน์เทศที่สร้างความร่ำรวยให้ชาวมุสลิมและชาวเปอร์เซีย” ในปี ค.ศ. 1571 โปรตุเกสได้ตั้งถิ่นฐานครั้งหนึ่งของเกาะด้านทิศตะวันออกเข้าไปตั้งคลังสินค้าที่เมืองลาลิฟาโอ (Lifao Port) ใน ค.ศ. 1870 จึงย้ายคลังสินค้าไปอยู่ที่เมืองดิลี (Dili) เนื่องจากถูก ชาวพื้นเมืองก่อการจลาจลขับไล่ผู้ปกครอง ต่อมาใน ค.ศ.1915 โปรตุเกสจึงสามารถเข้ายึดครองติมอร์ด้านตะวันออกได้ทั้งหมด เมื่อโปรตุเกสเข้าปกครองเกาะติมอร์แล้วก็มิได้มีการพัฒนาหรือส่งเสริมให้ ชาวติมอร์ให้มีความเจริญก้าวหน้าไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ชาวติมอร์

***ปัจจุบันได้ถูกจัดตั้งให้เป็นเขตปกครองตนเอง มีการลงนามสันติภาพเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2002 ที่กรุงเจนีวา สวิสเซอร์แลนด์ โดยมีนายสุรินทร์ พิธสุวรรณ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศร่วมเป็นสักขีพยาน.

จึงมีความเป็นอยู่ที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และยังถูกเอารัดเอาเปรียบในทุกๆ ด้าน การเข้าไปครอบครองติมอร์ของ โปรตุเกสได้มีการเกิดชนกลุ่มใหม่ขึ้น คือ พวก Topasse หรือชาวโปรตุเกสดำ ซึ่งเป็นผลพวงจากการเป็นลูกครึ่งระหว่างชนพื้นเมืองกับชาวโปรตุเกส คนกลุ่มนี้เมื่อโตขึ้นจะได้รับการสนับสนุนให้เป็นคนระดับชั้นนำทำหน้าที่ในการปกครองชาวติมอร์ในเขตต่างๆ สำหรับคนชนพื้นเมืองเดิมๆ เหมือนกับเป็นพลเมืองชั้นสอง ในขณะที่โปรตุเกสได้มีอิทธิมากขึ้นในหมู่เกาะเครื่องเทศ ประเทศฮอลันดาได้ปลดแอกตนเองจากปกครองของสเปนและเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น “เนเธอร์แลนด์” (The Netherlands) ต่อมามีความสามารถพัฒนาและเสริมสร้างกำลังทางเรืออันเข้มแข็งและมีศักยภาพในการรบบจนขยายอิทธิพลเข้าสู่ดินแดนในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะดินแดนที่เคยเป็นอาณานิคมของโปรตุเกสมาก่อน โดยได้แย่งชิงดินแดนหลายแห่งเข้ามาเป็นของตนเองรวมทั้งบางส่วนของเกาะติมอร์ด้วย จึงเป็นชนวนเกิดความขัดแย้งระหว่างโปรตุเกสกับเนเธอร์แลนด์ แต่ในที่สุดก็สามารถตกลงกันได้ ภายใต้ความตกลงระหว่างโปรตุเกสกับเนเธอร์แลนด์ เมื่อปี ค.ศ.1903 เกาะติมอร์ได้ถูกแบ่งอาณาเขตออกเป็น 2 ส่วนโดยติมอร์ตะวันออกเป็นของโปรตุเกส และติมอร์ตะวันตกเป็นของเนเธอร์แลนด์ ต่อมาปี ค.ศ.1950 เนเธอร์แลนด์ได้คืนเอกราชแก่อินโดนีเซีย และได้มอบติมอร์ตะวันตกให้กับอินโดนีเซียในปีถัดมาแต่ติมอร์ตะวันออกยังอยู่ในความปกครองของโปรตุเกสจนถึงปี ค.ศ. 1975 เนื่องจากโปรตุเกสถอนตัวออกไปในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับผลกระทบกับภาวะสงครามระหว่างปี ค.ศ.1941-ค.ศ.1945 เมื่อญี่ปุ่นเปิดฉากสงครามในภูมิภาคเอเชียและภาคพื้นแปซิฟิกรวมทั้งบริเวณหมู่เกาะชวา โดยกองทัพญี่ปุ่นได้เข้าโจมตี

หมู่เกาะตะวันออกของฮอลันดา และยกพลขึ้นบกที่เกาะบอร์เนียวได้สำเร็จในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1942 ต่อมาญี่ปุ่นได้ส่งกำลังทหารประมาณ 2,000 คนยกพลขึ้นบกที่เมืองดิลี (Dili) ของเกาะติมอร์ และเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม ค.ศ.1942 ฝ่ายสัมพันธมิตรโดยกำลังทหารฮอลันดากับทหารออสเตรเลียได้ยกพลขึ้นบกที่เกาะติมอร์เกิดการต่อสู้กับทหารญี่ปุ่น แต่ทหารของฝ่ายสัมพันธมิตรก็ไม่สามารถสู้รบกับทหารญี่ปุ่นได้ ทหารออสเตรเลียจึงถอนตัวออกจากเกาะติมอร์ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1943 ลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญของติมอร์ตะวันออกได้ดังนี้

1. ในปี ค.ศ.1512 หรือในศตวรรษที่ 16 นักเดินเรือชาวโปรตุเกส ได้สำรวจพบเกาะติมอร์แห่งนี้จึงเข้ายึดครองเป็นอาณานิคมของโปรตุเกส หลังจากที่คริสโตเฟอร์ โคลัมบัสได้ค้นพบทวีปอเมริกาประมาณ 20 ปี

2. ในปี ค.ศ.1903 เนเธอร์แลนด์เข้ายึดครองอินโดนีเซีย และได้เกิดการสู้รบกับโปรตุเกสจนกระทั่งได้ทำข้อตกลงเพื่อยุติการสู้รบ โดยเนเธอร์แลนด์ได้เกาะติมอร์ด้านตะวันตกส่วนโปรตุเกสครอบครองเกาะติมอร์ด้านทิศตะวันออก

3. เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1942 ช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพญี่ปุ่นบุกยึดเมืองดิลี (Dili) ได้ผนวกเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของ汪ไปบุลย์แห่งเอเชีย และใช้เป็นฐานบินในการส่งเครื่องบินไปทำลายท่าเรือและสนามบินที่เมืองดาร์วิน ประเทศออสเตรเลีย จนถึงเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ.1945 (พ.ศ.2488) เมื่อเจ้าจักรพรรดิแห่งญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้สงครามแก่ฝ่ายพันธมิตร ติมอร์ตะวันออก จึงกลับไปอยู่ในการปกครองของโปรตุเกสอีกครั้งหนึ่ง

4. ปี ค.ศ. 1950 เนเธอร์แลนด์ได้ปลดปล่อยอินโดนีเซียจากการเป็นอาณานิคมและมอบติมอร์ตะวันตกให้อยู่ภายใต้การปกครองของอินโดนีเซีย ขณะที่โปรตุเกสยังปกครองติมอร์ตะวันออกอยู่ต่อไป

5. ปีค.ศ. 1967 ประชาชนชาวติมอร์ตะวันออกเริ่มมีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องเอกราชจากโปรตุเกส

6. วันที่ 25 เมษายน ค.ศ.1974 ได้มีกลุ่มขบวนการคาร์เนชั่น (carnation) ได้ก่อ การรัฐประหารขึ้นในโปรตุเกสเพื่อโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการของนายพลอันโตนิโอ เด โอลิเวรา ซาลาซาร์ (Antonio de Oliveira Salazar) ที่ปกครองโปรตุเกสมายาวนาน 30 ปี และได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ผลของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทำให้เกิดผลกระทบต่ออาณานิคมของโปรตุเกสในภูมิภาคต่างๆ รัฐบาลใหม่โปรตุเกสตกลงใจที่จะปลดปล่อยอาณานิคมของตนเองซึ่งรวมถึงติมอร์ตะวันออกด้วย

7. เดือนกันยายน ค.ศ.1974 นายมาริโอ โซอาเรส (Mr.Mari Soares) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศโปรตุเกสได้พบปะหารือกับนายอดัม มาลิก (Mr. Adam Malik) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินโดนีเซียที่สำนักงานองค์การสหประชาชาติ ณ กรุงนิวยอร์ก ซึ่งทั้งสองคนได้ตกลงกันว่า จะหาวิธีการใช้ชาวติมอร์ตะวันออกมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกรูปแบบการปกครองของตนเอง โดยฝ่ายของโปรตุเกสเสนอว่าควรให้ชาวติมอร์ตะวันออกได้ลงमतออกเสียง (Referendum) เพื่อกำหนดอนาคตของตนเองใน ค.ศ.1975

8. เดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1974 รัฐบาลใหม่ของโปรตุเกสได้แต่งตั้งให้พันเอก เลมอส ปิเรซ (Col. Lemos Pires) ไปเป็นผู้ปกครองติมอร์ตะวันออก ซึ่งต่อมาโปรตุเกสได้อนุญาตให้ชาวติมอร์สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองได้ ทำให้เกิดพรรคการเมืองที่สำคัญ 3 พรรค ได้แก่

1) พรรคสหภาพประชาธิปไตยแห่งติมอร์ หรือพรรค UDT (The Union Democratic of Timor) จัดตั้งเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม

ค.ศ. 1974 โดยนาย โฮเซ่ มานูเอล รามอส ฮอร์ต้า **** (Jose Manuel Ramos Horta) เป็นผู้ก่อตั้งพรรคและได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าพรรค แต่เขาปฏิเสธและลาออกจากพรรค UDT ไปเข้าร่วมกับพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยแห่งติมอร์ หรือ พรรค ASDT (The Social Democratic Association of East Timor) มีนโยบายที่จะค่อยๆ เริ่มการปกครองตนเองแต่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของโปรตุเกส

2) พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยแห่งติมอร์ (The Social Democratic Association of East Timor : ASDT) ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นพรรค Frente Revolucionaria do Timor-Leste Independente;- FRETILIN (เขียนเป็นภาษาโปรตุเกส) จัดตั้งเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ.1974 มีนายฟรานซิส ซาเวียร์ เดอมาราล (Francis Xavier de Amkral) เป็นหัวหน้าพรรค และนายโฮเซ่ มานูเอล รามอส ฮอร์ต้า (Jose Manuel Ramos Horta) เป็นเลขาธิการพรรคซึ่งออกมาจากพรรค UDT มีนโยบายที่เป็นไปในแนวทางสังคมนิยมและต้องการแยกตัวเป็นเอกราช และต้องการปกครองตนเอง

3) พรรคสหประชาชาติประชาชนติมอร์ (Timorase Democratic People's Union หรือพรรค APODETI) จัดตั้งเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 1974 ซึ่งมีนายอาบิลิโอ โฮเซ ออสิริโอ โซอาส (Abilio Jose Osorio Soares) เป็นหัวหน้าพรรค มีนโยบายที่จะรวมชาติกับอินโดนีเซีย พรรคการเมืองนี้รัฐบาลอินโดนีเซียสนับสนุนการจัดตั้ง

**** ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ โดยนางตรา อันนา เพรซโซ กริยา เป็นรัฐมนตรียุติธรรม ต่อมาฮอร์ต้าได้เป็นประธานาธิบดีต่อจากนายกุสเมา ซึ่งบุตรชายของฮอร์ต้า ได้แต่งงานกับสาวไทยซึ่งเป็นชาวอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาที่โรงเรียนเซนต์หลุยส์ เมื่อปี วันที่ 29 สิงหาคม 2545 โดยมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีเป็นประธานร่วมกับนายมารี อัลกาติรี (Mari Alkatiri) นายกรัฐมนตรีติมอร์ฯ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นเจ้าแก่ฝ่ายชาย พลเอกปัญญา สิงห์ศักดิ์คา เป็นเจ้าแก่ฝ่ายหญิง

ต่อมาเมื่อวันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 1975 โปรตุเกสได้กำหนดเป็นวันลงคะแนนเสียง เลิกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อทดลองจัดตั้งรัฐบาลติมอร์ตะวันออก โดยมีคณะกรรมการ เพื่อปลดปล่อยอาณานิคมเป็นผู้ดูแลการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นใน ติมอร์ตะวันออก ผลปรากฏว่าพรรค FRETILIN**** ชนะการเลือกตั้งโดยได้รับคะแนนเสียง 55 % รองลงมาคือพรรค UDT ซึ่งได้รับคะแนนเสียงน้อยกว่าเล็กน้อย ส่วนพรรค APODETI มีผู้สนับสนุนเพียง 300 คนแม้ว่าจะได้รับเงินสนับสนุนจำนวนมากจากอินโดนีเซีย แนวคิดในความต้องการแยกตัวเป็นเอกราชของติมอร์ตะวันออกได้แบ่งออกเป็น 3 แนวคิด คือ

(1) การรวมเข้ากับออสเตรเลีย แต่ได้รับการปฏิเสธจากออสเตรเลีย ซึ่งเป็นแนวคิดของพรรคการเมืองกลุ่มหนึ่ง

(2) การรวมเข้ากับอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นแนวคิดของพรรค UDT กับพรรค APODETI ที่มีอินโดนีเซียอยู่เบื้องหลัง

(3) การแยกตัวเป็นเอกราชโดยอิสระ และทำการปกครองตนเอง ซึ่งเป็นแนวคิดของพรรค ASDT หรือพรรค FRETILIN

9. วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1975 รัฐบาลโปรตุเกสได้ตรากฎหมายขึ้นเพื่อให้มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกทั่วไปของติมอร์ตะวันออก โดยกำหนดวันเลือกตั้งในเดือนตุลาคม ค.ศ.1975 ซึ่งสมาชิกทั่วไปจะทำหน้าที่พิจารณาตัดสินอนาคตของชาวติมอร์ตะวันออก

สถานการณ์ดังกล่าวในติมอร์ตะวันออกทำให้อินโดนีเซียเฝ้าติดตามความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาและพยายามหาโอกาสที่จะแทรกแซงกิจการภายในของติมอร์ตะวันออก จึงได้ตั้งหน่วยบัญชาการพิเศษชื่อว่า Operasi Komodo เพื่อปฏิบัติการแทรกแซงติมอร์ตะวันออก

****คำย่อพรรคการเมืองในติมอร์ตะวันออกจะเขียนเป็นภาษาโปรตุเกส เนื่องจากติมอร์ตะวันออกไม่มีภาษาเขียนของตนเองทั้งนี้จะมีภาษาอังกฤษเทียบคำไว้

โดยอินโดนีเซียโดยเริ่มจากการหันไปให้การสนับสนุนพรรค UDT ให้ก่อรัฐประหารขึ้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม ค.ศ.1975 ยึดอำนาจจากผู้ปกครองติมอร์ตะวันออกและพรรค FRETILIN ที่เป็นรัฐบาลจากการเลือกตั้งทำให้เกิดสงครามกลางเมืองนาน 3 สัปดาห์โดยพรรค FRETILIN ได้ใช้กำลังโต้ตอบจนได้รับชัยชนะในเดือนกันยายน ค.ศ. 1975 มีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ครั้งนั้นประมาณ 2,000 กว่าคน และมีผู้อพยพหลบหนีไปอยู่ติมอร์ตะวันตกอีกหลายพันคน ระหว่างเกิดเหตุการณ์เจ้าหน้าที่ของ โปรตุเกสได้หลบหนีไปอยู่ที่เกาะอะเตาโร จนกระทั่งเดือนธันวาคม ค.ศ.1975 จึงได้เดินทางกลับโปรตุเกสซึ่งกระบวนการปลดปล่อยติมอร์ตะวันออกให้เป็นเอกราชของโปรตุเกสไม่ประสบผลสำเร็จดังที่วางแผนไว้ หลังจากที่พรรค FERETILIN ได้รับชัยชนะจึงเข้าบริหารประเทศพร้อมกับได้ประกาศเอกราชให้กับติมอร์ตะวันออกเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ.1975 โดยได้สถาปนาชื่อประเทศใหม่ว่า “สาธารณรัฐประชาธิปไตยแห่งติมอร์ตะวันออก” (Democratic Republic of East Timor) แต่ยังไม่ได้รับการรับรองความเป็นรัฐหรือการเป็นเอกราชจากสหประชาชาติ หรือจากประเทศอื่นๆโดยเฉพาะโปรตุเกสในฐานะเจ้าอาณานิคมเก่า แม้พรรค FRETILIN จะมีอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองประเทศของตน แต่ก็ไม่มีศักยภาพเพียงพอในการบริหารประเทศไปได้ด้วยความเรียบร้อย เพราะเป็นรัฐบาลผสม อินโดนีเซีย มีเจตนาเข้าแทรกแซงกิจการภายในของติมอร์ตะวันออกอยู่แล้วด้วยเหตุนี้เองทำให้รัฐบาลอินโดนีเซียพยายามหาเหตุผลที่จะแทรกแซงเข้าไปใน ติมอร์ตะวันออกโดยสนับสนุนให้พรรค UDT ถอนตัวออกจากการเป็นพรรคร่วมรัฐบาลกับพรรค FRETILIN ภายหลังจากที่ผู้นำพรรค UDT เดินทางไปเยือน กรุงจาการ์ตา พร้อมกับก่อรัฐประหารขึ้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม

ค.ศ. 1975 ซึ่งกล่าวหาว่าพรรค FRETILIN เป็นพวกคอมมิวนิสต์ จนเกิดการต่อสู้กันเป็นสงครามกลางเมืองขึ้นทำให้อินโดนีเซียอ้างว่าเป็นเพราะมีความขัดแย้งภายในประเทศโดยส่งทหารกองบัญชาการ Operasi Komodo ปฏิบัติตามแผนยุทธการ Operation Blossoming Lotus หรือ Operasi Seroja (เป็นภาษาอินโดนีเซีย) ได้เริ่มเข้าแทรกซึมที่เมืองบาลิโบ (Balibo) ได้ทำลายความมั่นคงในติมอร์ตะวันออกใช้กำลังทหารเรือและทางอากาศโจมตีเมืองดิลี (Dili) อย่างหนัก ไล่ยิงประชาชน กระทำทารุณกรรมต่างๆแก่ชาวติมอร์ เผาไร่นาและบ้านช่องในแถบนั้น สำนักงานข่าวภายใต้การควบคุมของอินโดนีเซียได้รายงานสถานการณ์ในติมอร์ตะวันออกโดยบิดเบือนความจริงว่าเหตุการณ์รุนแรงเกิดจากการขัดแย้งและการกระทำของชาวติมอร์ตะวันออกด้วยตนเอง การที่ทหารอินโดนีเซียเข้าไปในติมอร์ตะวันออกเพื่อเป็นการช่วยเหลือประชาชนปลดปล่อยติมอร์ตะวันออกให้หลุดพ้นจากอำนาจของพรรค FRETILIN โดยอินโดนีเซียพยายามแสดงให้เห็นว่าการปฏิวัติในติมอร์ตะวันออกยังไม่สิ้นสุด ต่อมานักข่าวต่างประเทศ 5 คนได้ถูกสังหารขณะที่พวกเขา กำลังพยายามบันทึกภาพและรายงานข่าวการบุกติมอร์ตะวันออกของทหารอินโดนีเซียที่เมืองบาลิโบ (Balibo) นักข่าวดังกล่าวเป็นชาวออสเตรเลีย 2 คน, ชาวอังกฤษ 2 คน และชาวนิวซีแลนด์ 1 คน เมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวพรรค FRETILIN ได้ขอความช่วยเหลือไปยังโปรตุเกสแต่ไม่ได้รับการตอบสนอง จึงหันมาดำเนินการทางการทูตตามที่ได้ประกาศ ให้ติมอร์ตะวันออกเป็นเอกราชเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน ค.ศ. 1975 พร้อมกับได้ร้องขอความช่วยเหลือจากนานาชาติ เพื่อป้องกันการรุกรานจากอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตามอินโดนีเซียก็ตอบโต้โดยการประกาศยึดตกลง Balibo ซึ่งเป็นข้อตกลงที่พรรค UDT กับพรรค APODETI และอินโดนีเซีย

ทำขึ้นที่เมืองบาลีโบ (Balibo) นำมาเป็นข้ออ้างในการสนับสนุนให้พรรคการเมืองทั้งสองขอรับความช่วยเหลือจากอินโดนีเซีย โดยยกเอาข้อตกลงดังกล่าวเป็นข้ออ้างในการส่งกำลังทหารเข้าบุกยึดติมอร์ตะวันออกเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ.1975 อย่างเปิดเผยด้วยการส่งทหารพลร่มมาทางอากาศ และยกพลขึ้นบกที่เมืองดีลี (Dili) พร้อมกับยิงทำลายบ้านเรือนด้วยปืนใหญ่จากเรือรบ ทำให้กองกำลังของฝ่าย FRETILIN ต้องหนีรนเข้าไปอยู่ในป่าเขา ทหารอินโดนีเซียที่เข้ามาในเมืองดีลี เบาเกา ลีควีซ่า และมามาราได้เช่นฆ่าชาวติมอร์ตะวันออกที่ต่อต้านการรุกรานของทหารอินโดนีเซียกลางเมืองเหมือนกับว่าชาวติมอร์ตะวันออกไม่มีจิตวิญญาณ นอกจากนั้นยังได้ข่มขืนสตรีอย่างไร้มนุชยธรรม และฉกฉวยข้าวของจากร้านค้าไปโดยไม่ยำเกรงหรือมีความเมตตา ต่อผู้ไม่มีทางสู้ ซึ่งเป็นการกระทำอย่างป่าเถื่อน ในวันที่ 13 มกราคม ค.ศ. 1976 อินโดนีเซียได้จัดตั้งรัฐบาลของติมอร์ตะวันออกชั่วคราวขึ้นในติมอร์ตะวันออกหลังจากที่ขับไล่กำลังฝ่าย FRETILIN ออกไปแล้ว และแต่งตั้งคนจากพรรค UDT และพรรค APODETI เข้าเป็นผู้บริหารประเทศแทนซึ่งอยู่ในความควบคุมของอินโดนีเซีย การใช้กำลังทหารเข้าบุกยึดติมอร์ตะวันออกของอินโดนีเซียดูเหมือนว่า ไม่ได้ได้รับความสนใจจากต่างประเทศเท่าใดนัก โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจหรือประเทศในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าประเทศเหล่านั้นมีความเกรงใจอินโดนีเซีย อาจพิจารณาได้ว่ามีผลประโยชน์ระหว่างประเทศร่วมกัน

ในเดือนเมษายน ค.ศ.1976 ทหารอินโดนีเซียได้เข้าไปอยู่ในติมอร์ตะวันออกประมาณ 35,000 คน และอยู่ในติมอร์ตะวันตกอีกประมาณ 10,000 คน ในขณะที่รัฐบาลติมอร์ตะวันออก ซึ่งนำโดยพรรค FRETILIN มีทหารประมาณ 20,00 คน กว่าครึ่งหนึ่งของทหารพรรค FRETILIN หรือขบวนการ FALINTIL เป็นคนไม่รู้ทางทหารหรือรู้จักการใช้อาวุธ

ในการต่อสู้มากนัก และทหารอินโดนีเซียได้สังหารชาวติมอร์ตะวันออก ในช่วงปีแรกของการเข้ายึดครองประมาณ 200,000 คน องค์การบรรเทาทุกข์ เช่น คณะกรรมการกาชาดสากลไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปปฏิบัติการ ในติมอร์ตะวันออก จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นของการผนวกดินแดนติมอร์ตะวันออกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอินโดนีเซียตั้งแต่วันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 1976 อินโดนีเซียได้ประกาศ “The act of Integration” และได้ปฏิบัติการ ถอนรากถอนโคนชาวติมอร์ตะวันออกด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานของ ประชาชนจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งและสลับที่ไปสลับที่มาชาวติมอร์ ประมาณ 80% อยู่กับฝ่ายของพรรค FRETILIN ส่วนอีก 20% อยู่กับ อินโดนีเซีย ชาวติมอร์ตะวันออกที่ต้องการแยกตัวเป็นเอกราช เพื่อปกครองตนเองได้ถูกทหารอินโดนีเซียจับตาดู ความเคลื่อนไหวตลอดเวลา รัฐบาลใหม่ของติมอร์ตะวันออกโดยการหนุนหลังของอินโดนีเซียได้ เข้ายึด และผูกขาดกิจการค้าการส่งออกกาแฟ ไม้จันทน์หอมและ กิจการอื่นๆ อีกหลายอย่างโดยไม่ได้ดูแล ชาวติมอร์ตะวันออกเลย ว่ามีความทุกข์ยากกันเพียงไร การดำเนินกิจการต่างๆ เป็นของพวกเขาเครือ ญาติของซุร์ฮาโตทั้งสิ้น โดยใช้รัฐบาลติมอร์ตะวันออกที่ตนเองจัดตั้งขึ้น เพื่อบังหน้า

การรวมติมอร์ตะวันออกเป็นส่วนหนึ่งของอินโดนีเซียก่อให้เกิด ความตึงเครียดต่อความสัมพันธ์ระหว่างออสเตรเลียกับอินโดนีเซีย โดยออสเตรเลียได้ประณามการกระทำของอินโดนีเซียว่าเป็นการขยาย อำนาจแบบจักรวรรดินิยมและเรียกร้องให้อินโดนีเซียถอนทหารออกไป (บางกระแสข่าวกล่าวว่าออสเตรเลียประเทศเดียวที่เคยให้การรับรองการ ผนวกดินแดน)*

* โดยอินโดนีเซียได้อ้างว่าการลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยช่องแคบติมอร์ของออสเตรเลีย นั้นถือเป็นการรับรองการผนวกติมอร์ตะวันออกเข้าเป็นดินแดนในปกครองของตน อย่างถูกต้อง

การเกิดอาชญากรรมรัฐ

ตั้งแต่วันแรกที่ทหารอินโดนีเซียบุกยึดติมอร์ตะวันออก ทหารอินโดนีเซียได้ละเมิดสิทธิมนุษยชนของชาวติมอร์ตะวันออกโดยการทรมาน สตรีถูกข่มขืนต่อหน้าคนในครอบครัว และเช่นฆ่าฝ่ายตรงข้ามที่ต่อต้านอินโดนีเซีย สำหรับประชาชนที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการต่อต้านก็จะใช้เป็นเครื่องมือใน การปราบปรามและทำลายขวัญประชาชนตลอดเวลาที่อินโดนีเซียปกครองติมอร์ตะวันออกได้ทำ การปราบปรามผู้ต่อต้านอย่างรุนแรงซึ่งในปี ค.ศ.1978 กองทัพอินโดนีเซียได้จัดซื้อเครื่องบินโจมตีชนิด OV-10 Bronco จากสหรัฐอเมริกาเพื่อใช้ในการไล่ล่าและตัดเส้นทางปฏิบัติการของฝ่ายตรงข้าม ในติมอร์ตะวันออก จึงเป็นเหตุให้ชาวติมอร์ตะวันออกได้รับทุกขเวทนาและเสียชีวิตเป็นเรือนแสน ทั้งนี้อาจพิจารณาได้ว่าอินโดนีเซียมีนโยบายที่จะจัดการปัญหาติมอร์ตะวันออกแบบการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ลำดับเหตุการณ์สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ในเดือนกันยายน ค.ศ.1981 พบศพชาวติมอร์ตะวันออกประมาณ 500 คน ถูกฆ่าอย่างเลือดเย็นที่วิหารเซนต์อันโตนิโอ
2. เมื่อวันที่ 28 กันยายน ค.ศ.1982 ชาวติมอร์ตะวันออกถูกตัดหัววางประจานให้คนดูพร้อมกับใช้รถลากซากรถไปตามถนนต่างๆ และจุดไฟเผาศพชาวติมอร์ที่ถูกฆ่าตายต่อประชาชนจำนวนมาก
3. ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1981 ชาวติมอร์ตะวันออกราว 200-300 คน ถูกฆ่าตายที่เมืองวิเคเค
4. เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ.1989 ทหารอินโดนีเซียกระทำอย่างเหี้ยมโหดด้วยการกราดยิงกลุ่มนักศึกษาประมาณ 2,000 คน ที่หน้าสุสานซานตาครูซ (Santa Cruz) ในกรุงดิลี ขณะที่กลุ่มนักศึกษาเดินขบวนไว้อาลัยให้แก่ นาย Sebastiao Gomes อดีตผู้นำนักศึกษาที่ถูกตำรวจ

อินโดนีเซียสังหารที่โบสถ์โมตาเอล (Motael) และจับนักศึกษาไปประมาณ 50 -200 คน ก็ถูกทหารอินโดนีเซีย ใช้ก้อนหินทุบกะโหลกศีรษะจนตาย หรือบังคับให้กลืนยาพิษ ปราบกฏตัวเลขคร่าวๆว่ามีนักศึกษา ถูกสังหาร 271 คน สูญหาย 250 คน และถูกจับกุมอีก 362 คน การปราบปราม ในครั้งนั้นเป็นที่กล่าวขานกันว่า “เป็นการสังหารหมู่แห่งเมืองดิลี” (ศาสตราจารย์เบน แอนเดอร์สัน แห่งมหาวิทยาลัยคอร์เนล ได้ทำการ ศึกษาเปรียบเทียบอาชญากรรมของรัฐไทยในกรณีที่เกิดขึ้นในปี 1992 (2535) ที่เรียกกันทั่วไปว่า “พฤษภาทมิฬ” เป็นยุคที่สื่อมวลชนมีพลังและ เทคนิคสูงและแพร่กระจายไปทั่วโลก รัฐบาลไทยและรัฐบาลอินโดนีเซีย ต้องหมดความชอบธรรมในฐานะที่เป็นผู้ปกครองทั้งสองกรณี เพราะการ สังหารหมู่ ที่กรุงดิลี ในวันนั้นได้ถูกนักข่าวชาวอังกฤษที่เข้าไปทำข่าวอยู่ ในเหตุการณ์ได้แอบบันทึกภาพเหตุการณ์ในครั้งนั้นไว้ แต่เพื่อความ ปลอดภัยเขาจึงนำไปซุกซ่อนไว้ในสุสานแห่งหนึ่ง เมื่อมีโอกาสลอบนำออกไป จากประเทศ และทำการเผยแพร่จนภาพข่าวได้ดังกระฉอนไปทั่วโลก นับจากนั้นมาติมอร์ตะวันออกก็กลายเป็นชาวสากล แต่ก่อนนั้นชาวโลก ก็ไม่ได้ให้ความสนใจตั้งแต่อินโดนีเซียเข้ายึดครอง ฯและสังหารชาวติมอร์ฯ ที่ต่อต้าน นานเป็นเวลา 16 ปี ตั้งปี ค.ศ.1975-1991 (จอห์น จี.เทเลอร์, 2542, หน้า 16).

นอกจากนั้นทหารอินโดนีเซียได้ร่วมกับชาวติมอร์ฯฝ่ายสนับสนุน จุดไฟเผาอาคารบ้านเรือนของประชาชนจนวอดวายไปจำนวนมาก อีกทั้ง นำชาวติมอร์ตะวันออกจำนวนหนึ่งขึ้นเฮลิคอปเตอร์ไปถีบทิ้งทะเล ทางอินโดนีเซียยังได้ทำหมันสตรีและนักศึกษาหญิงชาวติมอร์ตะวันออก ถูกให้กินยาคุมกำเนิดโดยไม่แจ้งให้ผู้เข้าทราบว่าจะเกิดผลต่อตนเอง อย่างไร ปี ค.ศ.1986-2000 ผู้หญิงชาวติมอร์ตะวันออกประมาณ 95,000 คน

ถูกบังคับให้กินยาคุมกำเนิดชื่อ Depro Provera ยาชนิดนี้ประเทศ
ในตะวันตกห้ามใช้แล้วแผนการทำหมันสตรีดังกล่าวเป็นแผนที่อินโดนีเซีย
ดำเนินการในลักษณะกลืนชาติ จากสถิติในปี ค.ศ.1997 มีชาวอินโดนีเซีย
ประมาณ 150,000 คนเข้าไปอยู่ในติมอร์ตะวันออกคนเหล่านี้ได้เข้าไป
แย่งการครอบครองที่ทำกินของเจ้าของเดิม

การต่อสู้เพื่อเอกราชของชาวติมอร์ตะวันออก

การก่อตัวเพื่อต้องการปลดปล่อยติมอร์ตะวันออกเป็นเอกราชมี
มาตั้งแต่ยุคแรกที่โปรตุเกสเข้าไปครอบครอง โดยมีชาวติมอร์จำนวนหนึ่ง
พยายามที่ต่อต้านการกำจัดอำนาจการปกครองของโปรตุเกสก่อนที่ติมอร์
จะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ผลของที่ปรากฏจากสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกประการหนึ่งคือการ
เกิดประเทศเอกราชใหม่หลายประเทศ เนื่องจากสงครามทำให้อำนาจ
จากมหาอำนาจทางยุโรปเสื่อมสลายและมีความอ่อนแอลงจึงเป็นโอกาส
ให้บรรดาอาณานิคมในเอเชียต่อสู้จนหลุดพ้นจากการเป็นประเทศราช
และเริ่มมีการวางอนาคตของตนเอง

การต่อสู้เรียกร้องเอกราชของบรรดาดินแดนอาณานิคมที่อยู่ใน
ปกครองของมหาอำนาจตะวันตกได้แพร่ขยายไปทั่วภูมิภาคเอเชีย
ติมอร์ตะวันออกซึ่งตกอยู่ใน ปกครองของโปรตุเกส ญี่ปุ่น และอินโดนีเซีย
ตามลำดับก็ได้รับอิทธิพลจากกระแสการต่อสู้เพื่อเอกราชดังกล่าว
จนกระทั่งเมื่อเกิดการเรียกร้องเพื่อเป็นเอกราชขณะที่อยู่ภายใต้อาณัติ
ของอินโดนีเซีย ทำให้ชาวติมอร์ตะวันออกได้เกิดมีการแบ่งออกของ
ชาวพื้นเมืองเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กลุ่มต้องการแยกตัวเป็นเอกราช หรือขบวนการแบ่งแยกดินแดนในติมอร์ตะวันออก คือกลุ่ม FALINTIL (Forças Armadas Libertacao de Timor Lest) ซึ่งเป็น กองกำลังติดอาวุธของ FRETILIN เริ่มก่อตั้งเมื่อ ค.ศ.1974 เพื่อต่อสู้กับโปรตุเกสจนถึงการต่อสู้กับอินโดนีเซีย มีการแบ่งกลุ่มรับผิดชอบและกระจายกำลังไปอยู่ตามที่ต่างๆ คือ

- 1) กลุ่ม Aiasa มีฐานที่มั่นอยู่ที่เมืองโบโบนาโร
- 2) กลุ่ม Fatuboro มีฐานที่มั่นอยู่ที่เมืองเอร์เมรา
- 3) กลุ่ม Atelari มีฐานที่มั่นอยู่ที่เมืองเบาเกา
- 4) กลุ่ม Uaimori มีฐานที่มั่นอยู่ที่เมืองวิกเค

2. กลุ่มต่อต้านการเรียกร้องเอกราช กลุ่มนี้เป็นกองกำลังติดอาวุธที่ต้องการอยู่กับอินโดนีเซีย (Pro Integrational) ซึ่งกองทัพอินโดนีเซียจัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ.1976 มีหน้าที่รายงานพฤติกรรมของเพื่อนบ้านให้ทหารอินโดนีเซีย

ลำดับเหตุการณ์สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. วันที่ 29 พฤษภาคม ค.ศ.1976 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินโดนีเซียแถลงการณ์เรื่องการรวมติมอร์ตะวันออกเป็นของอินโดนีเซียอย่างเป็นทางการที่เมืองคูปาง (Kupang) ในติมอร์ตะวันออก โดยผู้นำพรรค UDT และพรรค APDODETI เป็นผู้ให้การรับรอง

2. วันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ.1976 ประธานาธิบดีซูฮาร์โตอินโดนีเซียได้ลงนามในกฎหมายการรวมติมอร์ตะวันออกเข้าเป็นดินแดนของอินโดนีเซีย (A Bill Integrating East Timor into Indonesia)

3. วันที่ 17 กรกฎาคม ค.ศ.1976 รัฐบาลอินโดนีเซียประกาศให้ติมอร์ตะวันออกเป็นจังหวัดที่ 27 ของอินโดนีเซียโดยแต่งตั้งให้นายโซอาเรสเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดติมอร์ตะวันออกให้ใช้ระบบ การปกครองของอินโดนีเซีย ขณะนั้นพรรค FRETILIN (Frene Revolucionaria do

Timor-Leste Independent : ภาษาโปรตุเกส) ก็ได้จัดตั้งกองกำลัง Forças Armadas de Libertação Nacional de Timor-Leste ; FALINTIL ขึ้นเพื่อต่อต้านการยึดครองของอินโดนีเซีย โดยมีผู้นำที่สำคัญคือนาย Nicolau Lobato ได้ถูกทหารอินโดนีเซียลอบสังหารจนเสียชีวิตเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ.1978 และ นายซานานา กัสมา (Xanana Gusmao) ได้การแต่งตั้งให้ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองกำลัง FALINTIL แทน การต่อสู้ระหว่างกำลังทหารของอินโดนีเซียกับกองกำลัง FALINTIL เป็นไปอย่างยืดเยื้อยาวนาน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1976-1998 ตลอดห้วงเวลากว่า 20 ปี อินโดนีเซียพยายามใช้วิธีการต่างๆ เพื่อทำลายล้างกองกำลัง FALINTIL เริ่มด้วยการเกณฑ์ชาวติมอร์ตะวันออกที่มีฐานะยากจนเข้ามาเป็นทหาร โดยจัดตั้งกองพันทหารติมอร์ตะวันออกขึ้นในปี ค.ศ. 1976 เพื่อทำหน้าที่เป็นส่วนระวางป้องกันให้กับกำลังทหารของอินโดนีเซียในการไล่ล่ากองกำลัง FALINTIL ในปีเดียวกันก็ได้จัดตั้งกำลังประจำถิ่นซึ่งรู้จักกันในนาม MILITIA ซึ่งมีหน้าที่ในการรายงานข่าวสารความเคลื่อนไหวของกองกำลัง FALINTIL และพฤติกรรมของแนวร่วมที่ให้การสนับสนุนกองกำลัง FALINTIL ต่อมาในปี ค.ศ. 1996 ยังได้จัดตั้งกลุ่มนิจจา (หน่วยปฏิบัติการพิเศษ) โดยมอบหมายให้มีหน้าที่ไล่ล่ากลุ่มต่างๆ ที่ต่อต้านอินโดนีเซีย นอกจากนั้นยังได้จัดตั้งหน่วยงานด้านการข่าวเพื่อทำหน้าที่รายงานข่าวให้กับหน่วยรบพิเศษอินโดนีเซียโดยตรง ขณะเดียวกันกองกำลัง FALINTIL ในช่วงต้นปี ค.ศ. 1975 ก็ได้รับความสูญเสียอย่างหนักจากการปะทะกับทหารอินโดนีเซีย จนทำให้ต้องมีปรับเปลี่ยนยุทธวิธีในการสู้รบโดยหนีเข้าไปหลบซ่อนในพื้นที่ป่าเขา และใช้หน่วยจรรยาทำสงครามกองโจรภายใต้การนำของนายซานานา กัสมา (Xanana Gusmao) โดยมีหน่วยงานลับให้การสนับสนุนทั้ง

ทางด้านการข่าว การส่งกำลังบำรุง และการขอรับการสนับสนุนจากต่างประเทศ และปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้กองกำลัง FALINTIL ประสบความสำเร็จในการต่อสู้เพื่อเอกราช ก็เพราะเกิดจากผลของการประสานการต่อสู้ทั้งทางด้านการเมืองและการทหารอย่างชาญฉลาดของพรรค FRETILIN ที่ได้เป็นแกนนำจัดตั้งสภาประสานงานขึ้นเพื่อเป็นองค์กรที่รวมทุกพรรคการเมืองเข้าด้วยกัน ทำให้มีเอกภาพในการดำเนินการต่อสู้ ประกอบกับการต่อสู้ของกองกำลัง FALINTIL ไม่ปฏิบัติการในลักษณะของการก่อการร้ายทั่วไปแต่มุ่งต่อเป้าหมายทางทหารเท่านั้น กองกำลัง FALINTIL จึงได้รับการสนับสนุน จากประชาชนในติมอร์ตะวันออก และจากต่างประเทศ นอกจากนี้การดำเนินการทางการทูตเป็นไปอย่างได้ผลซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่กองกำลัง FALINTIL ประสบความสำเร็จในการเรียกร้องเอกราช โดยทำให้ทั่วโลกประณามการกระทำที่ไร้มนุษยธรรมของทหารอินโดนีเซีย จึงเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้องค์การสหประชาชาติและนานาชาติเริ่มให้ความสนใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในติมอร์ตะวันออก ตลอดระยะเวลาที่อินโดนีเซียเข้ายึดครองติมอร์ตะวันออก ทำให้มีผู้ลี้ภัยจำนวนมากหนีออกนอกประเทศในฐานะผู้ลี้ภัยการเมืองเข้าไปอยู่ในออสเตรเลีย และโปรตุเกส ซึ่งมีบุคคลสำคัญรวมอยู่ด้วยคือ นายโฮเซ รามอส ฮอร์ตตา (Jose Ramos Horta) เป็นชาวติมอร์ตะวันออกที่มีการศึกษาและมีหัวก้าวหน้า ได้ลี้ภัยเข้าไปอยู่ในออสเตรเลียและเป็นผู้นำการต่อต้านอินโดนีเซียนอกประเทศ เขาได้เดินทางไปยังประเทศต่างๆทั่วโลกกว่า 20 ปี เพื่อเรียกร้องให้องค์การสหประชาชาติและชาติอื่นๆ ให้ความสนใจต่อปัญหาของติมอร์ตะวันออก การดำเนินงานของเขาได้ใช้วิธีบรรยายตามสถาบันต่างๆ เพื่อต้องการให้ชาวโลกได้รับรู้ว่าชาวติมอร์ตะวันออกถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

ถูกกดขี่ข่มเหงจากทหารอินโดนีเซีย จนเขาถูกกล่าวหาจากอินโดนีเซียว่า ได้รับเงินสนับสนุนจากออสเตรเลียซึ่งแท้จริงแล้วเขาไม่ได้รับเงินช่วยเหลือจากสถาบันหรือองค์กรหรือรัฐบาลใดเลย การต่อสู้ของเขาได้รับความสนใจจากหลายชาติในตะวันตก สามารถลำดับเหตุการณ์สำคัญได้ดังนี้

1) เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ.1978 นายนิโคเลา โลบาโต (Nicolau Lobato) หัวหน้าพรรค FRETILIN ถูกลอบสังหารจนเสียชีวิต

2) เดือนมกราคม ค.ศ.1979 นาย ซานานา กัสมา (Xanana Gusmao) ได้ขึ้นมาเป็นผู้นำ การต่อต้านอินโดนีเซียแทนนายนิโคเลา โลบาโต (Nicolau Lobato) ที่ถูกลอบสังหารจนเสียชีวิต

3) ใน ค.ศ.1988 นาย ซานานา กัสมา (Xanana Gusmao) ได้จัดตั้ง “สภาแห่งชาติของขบวนการต่อต้านเพื่อชาวติมอร์” (National Council of Timorese Resistance; หรือ Conselto Nacional da Resistancia Timorese; CNRT)

3) ในปี ค.ศ.1992 สภาแห่งชาติของขบวนการต่อต้านเพื่อชาวติมอร์ ได้เริ่มดำเนินการตามแผนสันติภาพ (CNRT peace Plan) โดยให้นาย โฮเซ รามอส ฮอร์ตตา เป็นผู้แทนพิเศษของ CNRT เสนอแผนสันติภาพต่อรัฐสภายุโรป (European Parliament) ที่เมืองสตราซบูร์ก และต่อคณะที่ปรึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (US Council of Foreign Relations) ที่นครนิวยอร์ก ซึ่งรัฐบาลโปรตุเกสได้รับรองแผนสันติภาพด้วย จากนั้นได้นำเสนอต่อเลขาธิการสหประชาชาติ ขอให้มีการดำเนินการร่วมกัน 3 ฝ่าย ระหว่างโปรตุเกส อินโดนีเซีย และติมอร์ตะวันออก สาระสำคัญของแผนแบ่งออก 3 ขั้นตอน คือ

3.1) ขั้นที่ 1 การเตรียมการระยะเวลา 1-2 ปี เพื่อกำหนดมาตรการต่างๆ ให้ยุติการสู้รบ ในติมอร์ตะวันออกทันที ลดกำลังทหาร

อินโดนีเซียให้เหลือ 1,000 คน และปล่อยนักโทษการเมืองทั้งหมด รวมทั้งแต่งตั้งผู้แทนของเลขาธิการสหประชาชาติให้ปฏิบัติหน้าที่ในติมอร์ตะวันออกกับหน่วยงานของสหประชาชาติ

3.2 การปกครองตนเองระยะเวลา 5-10 ปี เพื่อพัฒนาการปกครองตนเอง โดยมีการเลือกตั้งสภาจังหวัดจะปฏิบัติหน้าที่ตามวาระ 5 ปี ให้จัดตั้งพรรคการเมืองได้ กับให้มีการเลือกตั้ง ผู้ว่าราชการจังหวัด และให้อินโดนีเซียถอนทหารออกไปจากติมอร์ตะวันออกทั้งหมด

3.3 ขั้นที่ 3 การลงคะแนนเสียงภายใต้การดูแลของสหประชาชาติ เพื่อให้ชาวติมอร์ตะวันออกได้มีทางเลือก 3 ประการ ตามมติของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่ 514 (6XV) เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 1960 ได้แก่

3.3.1) ให้ติมอร์ตะวันออกเป็นประเทศที่มีเอกราชโดยสมบูรณ์

3.3.2) ให้ติมอร์ตะวันออกมีเสรีภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ติมอร์ตะวันออกเคยเป็นอาณานิคม คือ โปรตุเกส

3.3.3) ให้รวมติมอร์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของอินโดนีเซีย

4) วันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ.1992 นายซานานา กัสมา (Xanana Gusmao) ผู้นำติมอร์ตะวันออกกลุ่มต่อต้านอินโดนีเซียถูกทางการสั่งจับกุมที่อำเภอลาฮานา (Lahane) ของเมืองดิลี (Dili) และถูกศาลอินโดนีเซียพิพากษาลงโทษจำคุกตลอดชีวิตในข้อหาก่อการกบฏเป็นภัยต่ออาณาจักรแต่ได้รับการลดหย่อนให้รับโทษเหลือเพียงจำคุก 20 ปี

5) วันที่ 21 พฤษภาคม ค.ศ. 1998 ประธานาธิบดีซูฮาร์โต ประกาศลาออกจากตำแหน่ง หลังจากทีครองตำแหน่งดังกล่าวมาเป็นระยะเวลานานถึง 32 ปี ส่งผลให้นายบีเจ ฮาบิปี รองประธานาธิบดีขึ้นดำรงตำแหน่งแทน

6) วันที่ 9 มิถุนายน ค.ศ.1998 ประธานาธิบดีปีเจ ฮาปีปี ได้ให้สัมภาษณ์ว่าจะให้ติมอร์ตะวันออกมีสิทธิพิเศษในการปกครองตนเอง แต่จะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของอินโดนีเซียไปก่อน

7) วันที่ 27 มิถุนายน ค.ศ.1998 ได้เกิดการปะทะกันระหว่างชาวติมอร์ตะวันออกที่ต้องการแยกตัวออกจากอินโดนีเซียเป็นเอกราชกับกลุ่มที่ต้องการอยู่ภายใต้การปกครองของอินโดนีเซีย ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมากหลายร้อยคน

8) วันที่ 9 กรกฎาคม ค.ศ.1998 ประธานาธิบดี ฮาปีปี ประกาศจะให้ติมอร์ตะวันออกมีสิทธิพิเศษในการปกครองตนเอง แต่จะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของอินโดนีเซีย

9) วันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ.1998 อินโดนีเซียได้ส่งถอนกำลังทหารออกจากติมอร์ตะวันออก จำนวน 1,000 คน เพื่อลดความตึงเครียด

10) วันที่ 27 ธันวาคม ค.ศ. 1998 ออสเตรเลียซึ่งเป็นประเทศเดียวที่เคยให้การยอมรับอธิปไตยของอินโดนีเซียเหนือดินแดนติมอร์ตะวันออก ประกาศว่าต้องการให้ชาวติมอร์ตะวันออกลงประชามติเพื่อกำหนดการปกครองตนเอง

11) วันที่ 11 มกราคม ค.ศ.1999 สภาที่ปรึกษาประชาชนซึ่งเป็นสภาสูงสุดของอินโดนีเซียประกาศจะคืนเอกราชให้แก่ติมอร์ตะวันออก โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าผลการลงประชามติของชาวติมอร์ตะวันออกปรากฏออกมาว่าไม่มีความต้องการอยู่ภายใต้การปกครองของอินโดนีเซียอีกต่อไป

12) วันที่ 10 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1999 นาย ซานานา กัสมา (Xanana Gusmao) ได้รับการปล่อยตัวจากที่คุมขัง แต่ยังคงถูกกักตัวให้อยู่ในบริเวณบ้านพัก

13) วันที่ 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1999 นาย ซานานา กัสมา (Xanana

Gusmao) เรียกร้องให้มีการจัดตั้งรัฐบาลติมอร์ตะวันออกชั่วคราวขึ้น โดยให้อยู่ภายใต้การดูแลของสหประชาชาติ

14) วันที่ 5 เมษายน ค.ศ.1999 นายซานานา กัสมา (Xanana Gusmao) เรียกร้องให้ ชาวติมอร์ตะวันออกประกาศสงครามเพื่อขับไล่ อินโดนีเซีย รวมทั้งกลุ่มผู้สนับสนุนอินโดนีเซีย

15) วันที่ 20 เมษายน ค.ศ.1999 เหตุการณ์ในติมอร์ตะวันออกมีการนองเลือดและทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้นายจอห์น ฮาเวิร์ด (John Howard) นายกรัฐมนตรีออสเตรเลียแถลงว่ามีเพียงอินโดนีเซีย เท่านั้นที่จะสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้

16) เมื่อวันที่ 21 มกราคม ค.ศ.1999 มีการลงนามหยุดยิงระหว่าง กลุ่มที่สนับสนุนการเป็นเอกราชและกลุ่มที่ต้องการรวมกับอินโดนีเซีย ณ เมืองดิลี

17) ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1999 กลุ่ม MILITIA ซึ่งได้รับการสนับสนุนอาวุธจากอินโดนีเซียก่อเหตุสังหารกลุ่มผู้สนับสนุนการเป็นเอกราชจนทำให้เกิดการจลาจลขึ้น อินโดนีเซียไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้จึงขอให้องค์การสหประชาชาติเข้าดำเนินการเพื่อยุติความรุนแรงในติมอร์ตะวันออก

18) วันที่ 5 พฤษภาคม ค.ศ. 1999 รัฐบาลอินโดนีเซียกับรัฐบาลโปรตุเกสในฐานะเจ้าอาณานิคมเก่าของติมอร์ตะวันออก ได้ลงนามในข้อตกลงให้มีการลงประชามติของชาวติมอร์ตะวันออกเพื่อปกครองตนเอง

19) วันที่ 21 มิถุนายน ค.ศ.1999 องค์การสหประชาชาติ จัดตั้ง United Assistance Mission in East Timor; UNAMET เพื่อดำเนินการให้มีการลงประชามติในการกำหนดอนาคตของติมอร์ตะวันออกว่าต้องการจะเป็นเอกราชหรือต้องการเป็นส่วนหนึ่งของอินโดนีเซีย

20) วันที่ 21 มิถุนายน ค.ศ.1999 นาย Kofi A. Annan เลขาธิการองค์การ สหประชาชาติประกาศเลื่อนกำหนดการลงประชามติของชาวติมอร์ตะวันออก จากเดิมวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ.1999 เป็นวันที่ 21 - 22 สิงหาคม ค.ศ.1999

21) วันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ. 1999 นาย Kofi A. Annan เลขาธิการองค์การ สหประชาชาติได้ประกาศเลื่อนการลงประชามติของชาวติมอร์ตะวันออกเป็นครั้งที่ 2 ไปเป็นวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 1999

22) วันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 1999 มีการลงประชามติของชาวติมอร์ตะวันออก ปรากฏว่ามีผู้มาใช้สิทธิ 98 % ของผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหมด ชาวติมอร์-ตะวันออก 78 % ต้องการเป็นเอกราช เป็นเหตุให้กลุ่ม MILITIA ก่อเหตุรุนแรงขึ้นอีก ด้วยการเผาทำลายอาคารบ้านเรือนและเข่นฆ่าประชาชน ที่สนับสนุนการเป็นเอกราช มีผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก

23) วันที่ 7 กันยายน ค.ศ.1999 รัฐบาลอินโดนีเซียประกาศกฎอัยการศึกเพื่อควบคุมสถานการณ์ในติมอร์ตะวันออกแต่ไม่สามารถควบคุมเหตุการณ์ความรุนแรงได้

24) วันที่ 15 กันยายน ค.ศ.1999 คณะมนตรีความมั่นคงมีมติข้อที่ 1246 (1999) ให้จัดตั้งกองกำลังนานาชาติ (Multi National Forces) เพื่อเข้าไปควบคุมสถานการณ์ให้กลับคืนสู่ ความสงบสุขและเกิดสันติภาพในติมอร์ตะวันออก

25) วันที่ 20 กันยายน ค.ศ.1999 กองกำลังนานาชาติถูกส่งเข้าไปในติมอร์ตะวันออกภายใต้อาณัติของสหประชาชาติเพื่อฟื้นฟูสันติภาพและเพื่อรักษาความปลอดภัยในติมอร์ตะวันออก ซึ่งสถานการณ์ในติมอร์ตะวันออกมีสิ่งบ่งชี้ว่ากองกำลังต่อต้านเอกราชจะมีการก่อเหตุรุนแรงและมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนมากขึ้น

ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่ได้ให้การสนับสนุนมติของคณะมนตรีความมั่นคง แห่งสหประชาชาติตามข้อมติที่ 1264 (1999) เมื่อวันที่ 15 กันยายน ค.ศ. 1999 (พ.ศ.2542) ในการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในติมอร์ตะวันออก

การเข้าไปเกี่ยวข้องของไทยในการรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก

การดำเนินการที่ทำให้ประเทศไทยต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออกนั้น นับว่าเป็นการประสานในระดับการเมืองระหว่างประเทศโดยลำดับเหตุการณ์สำคัญโดยสรุปได้ดังนี้

1. วันที่ 9 กันยายน ค.ศ.1999 ขณะที่รัฐมนตรีต่างประเทศในกลุ่มประเทศเอเชีย แปซิฟิกกำลังอยู่ในระหว่างการประชุมกลุ่มร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิก (Asia Pacific Economic Co-operations Forum; APEC) อยู่ที่ประเทศ นิวซีแลนด์ รัฐบาลไทยได้มีสารถึงประธานาธิบดี บีเจ ฮาบีบี แห่งอินโดนีเซียเพื่อแสดงความเห็นใจ และแสดงความเต็มใจว่าถ้าไทยและอาเซียนจะมีส่วนร่วมกันแก้ไขปัญหาในติมอร์ตะวันออก ฝ่ายอินโดนีเซียแสดงความยินดีที่ไทยเข้าใจปัญหาดังกล่าว

2. วันที่ 12 กันยายน ค.ศ.1999 ประธานาธิบดี บีเจ ฮาบีบี แห่งอินโดนีเซีย ได้ประกาศเชิญชวนให้สหประชาชาติส่งกองกำลังเข้ารักษาสันติภาพร่วมกับกองกำลังของอินโดนีเซีย ในขณะเดียวกัน นายอาลี อาลาตัส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินโดนีเซียเดินทางไปพบกับนาย Kofi A. Annan เลขาธิการสหประชาชาติ ที่นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เพื่อหารือในรายละเอียดการส่งกองกำลังสหประชาชาติเข้าไปรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก

3. วันที่ 12 กันยายน ค.ศ.1999 อินโดนีเซียได้แจ้งความประสงค์ผ่านทางผู้แทนของประธานาธิบดีบีเจ ฮาบีบี ถึงนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี /รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของไทยและนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศว่าอินโดนีเซียต้องการให้เข้าร่วมประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศอาเซียนได้พิจารณาจัดส่งกำลังทหารไม่น้อยกว่า 1 กองพันปฏิบัติการรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก

4. วันที่ 14 กันยายน ค.ศ.1999 นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยได้เดินทางไปกรุงจาการ์ตา เพื่อพบปะกับพลเอกวิรันโต** รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม/ผู้บัญชาการทหารสูงสุดอินโดนีเซีย และเข้าพบประธานาธิบดี บีเจ ฮาบีบี ผลของการพบปะพลเอกวิรันโตยืนยันว่ากองทัพอินโดนีเซียไม่ได้ปฏิเสธกองกำลังนานาชาติที่จะเข้าไปรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก แต่ถ้าเป็นไปได้กองกำลังที่จะเข้าไปรักษาสันติภาพควรจะมาจากประเทศอาเซียน ทั้งนี้อินโดนีเซียรู้สึกไม่ค่อยพอใจความไม่เป็นกลางของออสเตรเลียทั้งในช่วงการลงประชามติด้วยการใช้สถานการณ์ในติมอร์ตะวันออกสร้างบทบาทของ ออสเตรเลียให้โดดเด่นในเวทีระหว่างประเทศ ดังนั้นถ้าออสเตรเลียจะทำหน้าที่เป็น ผู้บัญชาการกองกำลังนานาชาติ ซึ่งจะเสี่ยงต่อการขัดแย้งกับผู้ที่เกลียดชังออสเตรเลียโดยอินโดนีเซียมีความประสงค์จะได้ผู้บัญชาการกองกำลังนานาชาติจากกลุ่มประเทศอาเซียนมากกว่า หรือชาติอื่นที่มีความเป็นกลางจากแถบสแกนดิเนเวีย

**พล.อ.วิรันโต ได้ถูกยูเอ็น (U.N.) กล่าวหาที่มีความผิดละเมิดสิทธิมนุษยชนในติมอร์ตะวันออก หลังจากเกษียณอายุราชการ พลเอกวิรันโต อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุด หันมาเล่นการเมืองเป็นประธานพรรคฮานูราอินโดนีเซียเคยสมัครเป็นประธานาธิบดีสองครั้งแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ในปี 2004 พลเอกวิรันโต คู่แข่งชิงตำแหน่งประธานาธิบดีจากพรรค โกลซาร์ สอบตตั้งแต่รอบแรก แพ้นางเมกาวาตี ซูการ์โนบุตรีกับประธานาธิบดีซูซีโล บัมบัง ยุคโตโยเน

แต่ในที่สุดออสเตรเลียก็ได้รับมอบให้เป็นแกนนำจัดตั้งกองกำลังนานาชาติ (Multi Nations Forces) ซึ่งต่อมามีชื่อเรียกเฉพาะว่า INTERFET (International Forces in East Timor) โดยมี พลตรี Peter Cosgrove เป็นผู้บัญชาการกองกำลัง INTERFET ในระหว่างนี้ออสเตรเลียได้พยายามชักชวนนานาชาติให้ส่งกำลังทหารเข้าร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก และเป็นที่เข้าใจว่าการนำกองกำลังจากชาติอาเซียนเข้าร่วมปฏิบัติการครั้งนี้ จะเป็นการช่วยลดแรงกดดันระหว่างอินโดนีเซียกับออสเตรเลียลงได้บ้างในระดับหนึ่ง

5. วันที่ 15 กันยายน ค.ศ.1999 นายจอห์น ฮาเวิร์ด (John Howard) นายกรัฐมนตรีออสเตรเลียได้ติดต่อขอความร่วมมือต่อนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ขอให้จัดส่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจำนวน 20-30 คน ไปร่วมวางแผนการรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก นอกจากนั้นออสเตรเลียได้ส่งพลอากาศโท Douglas Riding รองผู้บัญชาการทหารสูงสุดมาทบทวนประเทศในกลุ่มอาเซียน ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ ซึ่งในตอนแรกไม่มีท่าทีตอบรับ เมื่อรัฐบาลไทยได้ตอบรับการเชิญไปเมื่อวันที่ 16 กันยายน ค.ศ. 1999 ที่จะจัดส่งกำลังทหารอย่างน้อย 1 กองพันทหารราบไปร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก และได้ตอบรับคำเชิญที่ดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการกองกำลังนานาชาติด้วย ทำให้มาเลเซียและสิงคโปร์หันมาตอบรับการเชิญของออสเตรเลีย โดยมาเลเซียส่งคณะผู้สังเกตการณ์จำนวน 30 คน, สิงคโปร์ส่งชุดแพทย์ 50 คน กับเรือยกพลขึ้นบก 2 ลำ ส่วนเวียดนาม ลาว เขมร ไม่ได้แสดงท่าทีตอบรับหรือปฏิเสธ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประเทศเหล่านั้นเพิ่งจะผ่านพ้นสงครามกลางเมืองมาไม่นานนี้เอง สำหรับพม่าเป็นประเทศเดียวที่แสดงการคัดค้านการเข้าปฏิบัติการในติมอร์ตะวันออกของอาเซียนอาจสืบเนื่อง

มาจากพม่าเองก็ยังมีปัญหาภายในที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้บรรลुไปได้ เช่นกรณีของนางอองซานซูจี และปัญหาชนกลุ่มน้อย ที่ยังสร้างปัญหาแก่รัฐบาลพม่ามายืดเยื้อยาวนาน จนเป็นเหตุให้ รัฐบาลทหารพม่าถูกประณามจากประเทศตะวันตกกว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในการปราบปรามผู้ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่า เป็นต้น

5. วันที่ 16 กันยายน ค.ศ.1999 นาย Kofi A. Annan เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้โทรศัพท์ถึงนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีขอให้ไทยจัดส่งกำลังทหารเข้าร่วมกับกองกำลังนานาชาติ และทางองค์การสหประชาชาติจะได้จัดตั้งกองทุน Trust Fund เพื่อช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายให้กับประเทศที่ส่งกำลังทหารเข้าไปปฏิบัติการรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก และในวันเดียวกันกองบัญชาการทหารสูงสุดของไทยก็ได้พิจารณาเลือกพลตรีทรงกิตติ จักกาบาตร์ เป็นผู้บัญชาการกองกำลังทหารไทยและเป็นรองผู้บัญชาการกองกำลังนานาชาติตามข้อเสนอของออสเตรเลีย เนื่องด้วยพลตรีทรงกิตติ จักกาบาตร์ เป็นผู้มีความเหมาะสมหลายประการเคยปฏิบัติหน้าที่สำคัญมาแล้วหลายตำแหน่งและเป็นผู้มีประสบการณ์ เช่น ผู้บังคับหน่วยกำลังรบ, นายทหารฝ่ายเสนาธิการ และตำแหน่งที่สำคัญคือตำแหน่งผู้ช่วยทูตทหารไทย/กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย

6. วันที่ 17-21 กันยายน ค.ศ.1999 คณะนายทหารชุดแรกของไทยเดินทางไปเมืองดาร์วิน ประเทศออสเตรเลีย ได้แก่ 1) พลตรีทรงกิตติ จักกาบาตร์ เป็นหัวหน้าคณะ, 2) พันเอกอักษรา เกิดผล ผู้อำนวยการกองยุทธการ กรมยุทธการทหารบก, 3) พันเอกกัมปนาท รุดดิษฐ์ รองผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 31 รักษาพระองค์ฯ เป็นต้น ***

***ยศทางทหารของนายทหารกลุ่มนี้เป็นยศเดิม ต่อมาได้เลื่อนยศสูงขึ้นเป็นนายทหารชั้นนายพล และมีตำแหน่งสำคัญ ในกองทัพ.

7. วันที่ 20 กันยายน ค.ศ.1999 พลเรือเอก Dennis C. Blair ผู้บัญชาการกองกำลังสหรัฐอเมริกาภาคพื้นแปซิฟิกได้สนทนาทางโทรศัพท์กับพลเอกมวงคล อัมพรพิสิฏฐ์ ผู้-บัญชาการทหารสูงสุด ด้วยการแสดงความยินดีที่กองทัพไทยส่งทหารเข้าร่วมปฏิบัติการกับกองกำลังนานาชาติพร้อมกับยืนยันว่าสหรัฐอเมริกาจะสนับสนุนยานพาหนะในการเคลื่อนย้ายกำลังทหารไทยไปยังติมอร์ตะวันออก

8. วันที่ 21 กันยายน ค.ศ.1999 (พ.ศ. 2542) คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษามีมติเห็นชอบ ให้กระทรวงกลาโหมจัดส่งทหารไปเข้าร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพกับกองกำลังนานาชาติในติมอร์ตะวันออก ทั้งนี้ได้มีการติดต่อและทาบถามโดยตรงจากเลขาธิการสหประชาชาติ, นายกรัฐมนตรีออสเตรเลีย และประธานาธิบดีของอินโดนีเซีย โดยถือว่าผู้ปฏิบัติหน้าที่ครั้งนี้เป็นการปฏิบัติราชการ ให้มีผลตั้งแต่วันที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้รับรองตามข้อมติที่ 1264 (1999) คือตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน ค.ศ.1999 เป็นต้นไป****

9. วันที่ 21 กันยายน ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542) ได้มีการประชุมที่กระทรวงการต่างประเทศ ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพฯ เพื่อหารือกรณีปัญหาติมอร์ตะวันออก ผู้เข้าประชุมประกอบด้วย ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พลเอกมวงคล อัมพรพิสิฏฐ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด, พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบก, พลเรือเอกธีระ ห่าวเจริญ ผู้บัญชาการทหารเรือ, พลอากาศเอกสนั่น ท้วทพิย์ ผู้บัญชาการทหารอากาศ, พลเอก ธีระเดช มีเพียร ปลัดกระทรวงกลาโหม, นายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, นายชจิตภัย บุรุษพัฒน์ เลขาธิการสภาความมั่นคง

****สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “หนังสือที่ นร 0205/12922 เรื่อง การส่งเจ้าหน้าที่ไปร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก,” 24 กันยายน 2542.

แห่งชาติ, ผู้แทนกระทรวงมหาดไทยผู้แทนสำนักข่าวกรองแห่งชาติ, อธิบดีกรมเอเชียตะวันออก และนายสัมพันธ์ โกกิลานนท์ เอกอัครราชทูตไทย/กรุงจาการ์ตา ซึ่งที่ประชุมมีมติให้ พลเอกมงคล อัมพรพิสิฏฐ์ เดินทางไปพบกับพลเอกวิรันโต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม/ผู้บัญชาการทหารสูงสุดอินโดนีเซีย เพื่อประสานและทำความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศอินโดนีเซียเกี่ยวกับการที่ไทยจะต้องส่งทหารเข้าไปรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก และเพื่อเป็นการช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม ภายใต้กรอบของสหประชาชาติ

10. วันที่ 23 กันยายน ค.ศ.1999 (พ.ศ. 2542) พลเอกมงคล อัมพรพิสิฏฐ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้นำ พลตรีทรงกิตติ จักกาบาตร์ เดินทางไปพบพลเอกวิรันโต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม/ผู้บัญชาการทหารสูงสุดอินโดนีเซียที่กรุงจาการ์ตาฝ่ายอินโดนีเซียก็ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับปัญหาของติมอร์ตะวันออกแก่คณะของพลเอกมงคล ฯ และขอแก้ไขการเกิดเหตุการณ์รุนแรงในติมอร์ตะวันออกว่าประชาชนเสียชีวิตไม่ถึงหนึ่งพันคน แต่ยอมรับว่ามีประมาณ 90 คนที่ล้มตาย และการที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งประชาชาติมีมติที่ 1264 (1999) เมื่อวันที่ 15 กันยายน ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542) นั้น ก็ไม่ได้มีการสอบถามความเห็นจากอินโดนีเซียก่อน ฝ่ายอินโดนีเซียได้แสดงความขอบคุณที่ไทยมีความปรารถนาดีต่ออินโดนีเซีย และให้คำยืนยันว่ากองทัพอินโดนีเซียพร้อมที่จะให้การสนับสนุนการปฏิบัติการของไทยอย่างเต็มที่ ซึ่งพลเอกมงคล อัมพรพิสิฏฐ์ ก็ได้แจ้งให้พลเอกวิรันโตทราบว่าการกำลังของไทยจะปฏิบัติหน้าที่ในภารกิจด้านการรักษาสันติภาพและเพื่อช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมภายใต้กรอบของสหประชาชาติเท่านั้น

ภายหลังจากที่ทางการไทยส่งส่วนล่วงหน้าเดินทางไปตรวจ

ภูมิประเทศและประสานการปฏิบัติกับทางการออสเตรเลียและได้กลับมาวางแผนในรายละเอียดพร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์อำนวยการจัดกำลังกองทัพไทยไปปฏิบัติการในติมอร์ตะวันออกแล้วนั้นกองทัพอากาศไทยก็จัดส่งนายทหารฝ่ายเสนาธิการ จากกองบัญชาการทหารสูงสุด, กองทัพบก, กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมรวม 5 คน เดินทางไปร่วมวางแผนระดับยุทธศาสตร์กับเจ้าหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม ออสเตรเลีย ณ กรุงแคนเบอร์รา นอกจากนี้ได้ส่งนายทหารติดต่อและประสานงานจำนวน 1 คน ไปประจำ ณ กองบัญชาการยุทธบริเวณที่เมืองซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย เพื่อทำหน้าที่ประสานการวางแผนการเคลื่อนย้ายกองกำลังทหารไทยไปติมอร์ตะวันออกและประสานการส่งกำลังบำรุงมอบหมายให้ผู้ช่วยทูตทหารไทย/แคนเบอร์ราปฏิบัติหน้าที่ นายทหารประสานงานประจำกระทรวงกลาโหมออสเตรเลียด้วยจนในที่สุดเมื่อทุกอย่างมีความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่รัฐบาลไทยก็ได้จัดส่งกำลังส่วนแรกไปเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม ค.ศ.1999 (พ.ศ. 2542) โดยจัดเป็นหน่วยเฉพาะกิจร่วมของทหารสามเหล่าทัพ คือ ทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศ โดยใช้ชื่อหน่วยว่า “กองกำลังเฉพาะกิจร่วม 972 ไทย/ติมอร์-ตะวันออก” (Joint Task Force 972 Royal Thai Armed Forces Thai/Timor หรือ JTF 972 RTARF TH/TM)

11. วันที่ 5 ตุลาคม ค.ศ.1999 คณะรัฐมนตรีลงมติอนุมัติให้กระทรวงกลาโหมเคลื่อนย้ายกำลังพลพร้อมยุทโธปกรณ์ไปปฏิบัติราชการในต่างประเทศเพื่อร่วมเป็นกองกำลังนานาชาติตามที่กระทรวงกลาโหมเสนอ

หลังจากนั้นประเทศไทยก็ส่งทหารไปนามของกำลังนานาชาติอีกหลายผลัด จนจบภารกิจในอีกหลายปีต่อมา

สถานการณ์ทางการเมืองหลังจากได้รับเอกราช

ในปี 2002 ได้มีการทำประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการกำหนดสถาบันต่างๆ ในติมอร์ตะวันออก โดยตัวแทนชาวติมอร์ตะวันออกที่นำโดยนายโจเซ รามอส ฮอร์ตตา และนายมารี อัลกาตา-รี ผลสรุปที่ได้คือแบบแผนในการบริหารร่วมกัน รวมถึงเหล่าผู้นำสภาแห่งชาติเพื่อสร้างชาติติมอร์ ซึ่งนำโดยนายชานานา กุสเมา และต่อมาได้มีการประชุมกันอีกหลายครั้ง และในวันที่ 27 ตุลาคมปี 2002 ติมอร์ตะวันออกได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกใหม่ของสหประชาชาติ ลำดับที่ 191

ความไม่พร้อมของติมอร์ตะวันออกในด้านต่างๆ ทำให้ติมอร์ตะวันออกต้องประสบปัญหา เรื่องการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ ซึ่งในช่วงแรกของการเป็นประเทศเอกราช ทำให้ติมอร์ตะวันออก จึงจำเป็นต้องดำเนินนโยบายทางการทูตเพื่อให้ระบบการเมืองและเศรษฐกิจดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง ติมอร์ตะวันออกไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงต่อการมีความสัมพันธ์ที่ดีโดยเฉพาะกับอินโดนีเซียที่เป็นคู่ขัดแย้งกันมาก่อน ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาการกระทบกระทั่งระหว่างกันตามบริเวณชายแดนระหว่างติมอร์ตะวันออกกับเขตแดนทางฝั่งติมอร์ตะวันตกที่เป็นของอินโดนีเซีย หรือแก้ไขปัญหารากฐาน Timor Gap ซึ่งเป็นปัญหาเขตทับซ้อนทางทะเลระหว่างติมอร์ตะวันออกกับออสเตรเลีย รวมถึงการเข้าร่วมในองค์กร ที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (ASIAN) ซึ่งในทางการเมืองระหว่างประเทศจะเป็นหลักประกันที่ดีต่ออธิปไตยและความมั่นคงของติมอร์ หรือการเข้าร่วมกับกลุ่มประเทศในแปซิฟิกใต้ จะทำให้ติมอร์ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรและด้านการค้าจากประเทศที่พัฒนาแล้ว (กรมเอเชีย, 2547) ด้วยเหตุนี้ที่ทำให้ติมอร์ตะวันออก จำเป็นจะต้องดำเนินความสัมพันธ์ระหว่าง

ประเทศในแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยซึ่งเป็นลักษณะของการพึ่งพิงตามหลักของทฤษฎีพึ่งพา (dependency theory) อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ก็เพื่อความอยู่รอดของความมั่นคงทั้งภายในและภายนอกประเทศภายใต้หลักการ ของการมีเอกราชอธิปไตยทางการเมือง

แต่ถึงอย่างไรก็ตามปัญหาสำคัญประการหนึ่ง คือ ระบบการเมืองภายในประเทศยังคงอยู่ในระยะการสร้างชาติ มีกลุ่มการเมืองต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทุกฝ่ายต่างให้การยอมรับบทบาทของนายชานานา กุสเมา ให้ดำรงตำแหน่งประมุขคนแรกของประเทศ แต่ติมอร์ตะวันออกก็มีปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง การแข่งขันเพื่อแย่งชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพรรค National Council for Timorese Resistance (CNRT) โดยมีนายกุสเมาเคยเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นกลุ่มการเมืองที่มีบทบาทมากที่สุดในการเรียกร้องให้ติมอร์ตะวันออกให้แยกตัวออกจากอินโดนีเซีย แม้ UNTAET จะได้ใช้ความพยายามสร้างความพร้อมเพื่อให้ติมอร์ตะวันออกให้สามารถปกครองตนเองภายหลังได้รับเอกราช โดยเปิดโอกาสให้ชาวติมอร์ตะวันออกได้เข้ามามีส่วนร่วม ในทางการเมืองมากขึ้น เช่น การยกร่างรัฐธรรมนูญ การยกร่างกฎหมายเพื่อจัดตั้งพรรคการเมือง ให้การศึกษาแก่ชาวติมอร์ตะวันออกอย่างเท่าเทียม และการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาแห่งชาติ (National Legislative Council NLC) เป็นต้นก็ตาม

ความขัดแย้งภายในได้ประทุขึ้นเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2006 เมื่อมีทหารจำนวน 591 นาย จากทางตะวันตกของประเทศได้ไปกรุงดิลีเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลช่วยแก้ปัญหาที่พวกตนไม่ได้รับความเป็นธรรมในกองทัพ ทั้งนี้ ทหารกลุ่มนี้เคยชุมนุมแล้วครั้งหนึ่งจนถูกรัฐบาลปลดประจำการเมื่อต้นปี 2006 อย่างไรก็ตาม ตำรวจที่ถูกส่งไปควบคุม

สถานการณ์จำนวนหนึ่งได้แปรพักตร์ไปเข้าพวกกับทหารที่ประท้วง กลายเป็นกลุ่มต่อต้านรัฐบาล ปัญหากลายเป็นความขัดแย้งทางการเมือง มีการจลาจลเกิดขึ้นในเมืองดิลี และเกิดการแตกแยกกันระหว่างตำรวจ กับฝ่ายทหาร จนทำให้มีผู้เสียชีวิตไปถึง 40 คนด้วยกัน และนอกจากนี้ ยังมีประชาชนกว่า 40,000 คนต้องอพยพออกจากที่อยู่อาศัย การต่อสู้ ระหว่างฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลและกองกำลัง Fretlin ได้เกิดขึ้นเมื่อเดือน พฤษภาคม ปี 2006 และนายกรัฐมนตรีของติมอร์ฯได้ร้องขอความช่วยเหลือจากออสเตรเลีย มาเลเซีย นิวซีแลนด์ และโปรตุเกสในการ ส่งกองกำลังประมาณ 2,500 นายเข้าไปช่วยรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อยุติความรุนแรงดังกล่าว เมื่อกลุ่มต่อต้านรัฐบาลเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีอัลคาทิริลาออก (นายอัลคาทิริถูกกล่าวหาว่าจัดหาอาวุธให้กองกำลังจำนวนหนึ่งใช้กำจัดศัตรูการเมือง) สถานการณ์ลุกลามจนเกิดเหตุ รุนแรงทั่วกรุงดิลี กลไกของรัฐล้มเหลวในการรักษาความสงบเพราะไม่มี ตำรวจ ทหาร ข้าราชการทำงาน นายกรัฐมนตรีอัลคาทิริได้ประกาศลา ออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2006 และนายโฮเซ รามอส-ฮอร์ต้า ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2006 ก่อนหน้านั้น ประธานาธิบดีกูสเมา ซึ่งได้ประกาศว่า หากมารีไม่ลาออกเขาจะ ลาออกเอง แต่ก็ยังมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอีกก่อนการเลือกตั้ง ประธานาธิบดีในช่วงเดือนเมษายน 2007 หลังจากเหตุการณ์นั้นไม่นาน โจเซ รามอส ก็ได้เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี หลังจากการคว่ำชัยชนะ ในการเลือกตั้งในวันที่ 20 พฤษภาคม 2007 ในส่วนของ ซานานากูสเมา ได้ปฏิเสธการเข้าชิงตำแหน่งประธานาธิบดีอีกสมัยและต่อมาเขาก็เข้ารับ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อ 8 สิงหาคม 2007 และเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2008 ได้มีความพยายามจะทำการปฏิวัติและลอบสังหารประธานาธิบดี

โดยนายทหารชื่ออัลเฟรด เรนาโด แต่ก็ต้องจบชีวิตในเหตุการณ์ดังกล่าวด้วย ส่วนประธานาธิบดีรามอส ฮอร์ต้า ได้ส่งตัวไปรักษาที่เมืองดาร์วิน ประเทศออสเตรเลีย

ติมอร์ตะวันออกในวันนี้ยังประสบปัญหาความไม่พร้อมในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาการขาดงบประมาณ ปัญหาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อัตราการว่างงานสูง การศึกษา การแพทย์ การขาดแคลนบุคลากรในสาขาต่างๆ ปัญหาสาธารณสุขโรค สาธารณสุขการที่ถูกทำลายไป ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการฟื้นฟู การรักษาความมั่นคงภายใน โดยเฉพาะปัญหาการป้องกันภัยคุกคามจากกองกำลัง militia ดังนั้น ภายหลังได้รับเอกราชแล้ว ติมอร์ตะวันออกได้ขอให้กองกำลังทหารและบุคลากรจากสหประชาชาติและบางประเทศ คงอยู่ในติมอร์ตะวันออกต่อไปเป็นการชั่วคราวอีกระยะหนึ่ง ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการช่วยรักษาความสงบและความมั่นคงภายใน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ติมอร์ตะวันออกยังไม่สามารถจัดตั้งกองกำลังป้องกันตนเอง (East Timor Defence Force ETRDF) ให้แล้วเสร็จ และประการสำคัญที่ติมอร์ตะวันออกจำเป็นต้องขอรับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากภายนอก ทั้งในกรอบของทวีปเอเชีย และกรอบพหุภาคี เช่น จากสหประชาชาติ และกรอบการประชุมกลุ่มประเทศผู้บริจาคแก่ติมอร์ตะวันออก หรือในกลุ่มภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะในปี 2007 รัฐบาลติมอร์ตะวันออกเริ่มแสดง ความปรารถนาอยากเป็นสมาชิกอาเซียน และยื่นเจตจำนงอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2011 นาย Roberto Sarmiento de Oliveira Soares ซึ่งเป็นผู้แทนประเทศ ให้เหตุผลที่ติมอร์ตะวันออกมีความต้องการเข้าร่วมอาเซียนว่า “ต้องการอยู่ร่วมเป็นหนึ่งเดียว (กับประเทศอื่นๆ) ในภูมิภาคนี้ ดังเช่นที่บัญญัติไว้ในกฎบัตรอาเซียน นาย Roberto อ้างถึงหลักของกฎบัตรที่ว่าชาติสมาชิก

อาเซียน “รวมกันด้วยความปรารถนาเดียวกันและเจตจำนงร่วมกันที่จะดำรงอยู่ในภูมิภาคแห่งสันติภาพ ความมั่นคงและเสถียรภาพที่ถาวร มีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน มีความมั่งคั่งและความก้าวหน้าทางสังคมร่วมกัน และที่จะส่งเสริมผลประโยชน์อุดมการณ์ และเป็นความมุ่งมาดปรารถนาที่สำคัญของเรา (โปรดดูใน http://www.thaiworld.org/thn/thailand_monitor/answer.php)

แม้ประเทศติมอร์ตะวันออก จะได้เป็นเอกราชเต็มความภาคภูมิใจ แต่ก็มีความกังวลถึงปัญหาการเมืองภายในได้ ก็คงไม่แตกต่างจากประเทศด้อยพัฒนาในหลายประเทศ ที่มีความขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นนำด้วยกันเอง แม้จะมีการสลับสับเปลี่ยนกันเป็นผู้นำตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยก็ตาม จะเห็นได้จากจุดเริ่มต้นที่กุสเมา ได้เป็นประธานาธิบดีติมอร์เป็นคนแรก ต่อมาก็คือรามอสฮอร์ตา โดยที่นายกุสเมา กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรี ล่าสุดพลจัตวา ทาอูร์ มาตัน รูอัค (H.E. Taur Matan Ruak)***** เป็นประธานาธิบดี กุสเมา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ลาออกเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2015 (จากข่าวว่ามีปัญหาการคอร์รัปชัน) ยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าระบบการเมืองของติมอร์ตะวันออกในโอกาสอันใกล้นี้ ยังคงอยู่กับกลุ่มบุคคลชั้นนำที่เป็นผู้มีอิทธิพลทางการเมืองต่อไป

ความสัมพันธ์กับประเทศไทย

ด้านความสัมพันธ์ของระหว่างติมอร์ตะวันออกกับประเทศไทยแบบทวิภาคีนับตั้งแต่การช่วยเหลือด้านความมั่นคงแล้ว ไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ พลังงานและการเกษตร โดยเฉพาะด้าน

*****เป็นบุคคลสำคัญของฝ่ายกุสเมาที่ได้ร่วมกันต่อสู้เพื่อเอกราชของติมอร์ฯ เขาเคยดำรงตำแหน่งผู้นำทหารสูงสุดของติมอร์ตะวันออก เมื่อครั้งที่คณะผู้เขียนเดินทางไปติมอร์ตะวันออกในปี 2003 ก็ได้พบกับบุคคลท่านนี้ในการให้การต้อนรับที่สนามบินดิลี

พลังงานนั้นได้เริ่มมาตั้งแต่ในสมัยที่นายพงษ์เทพ เทพกาญจนา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน (ปี ค.ศ. 2002) มีนโยบายให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตกับ ป.ต.ท.เข้าไปสำรวจแหล่งปิโตรเลียมในติมอร์ตะวันออก (มติชนรายวัน, 10 ธันวาคม 2545, หน้า 9) นอกจากนี้ยังความสัมพันธ์ของไทยกับติมอร์ฯ ที่เป็นในรูปกึ่งทางการคือการก่อตั้งสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย/ติมอร์ตะวันออก โดยมีพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ในฐานะรองนายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นอุปนายกฯ มีพลเอกปัญญา สิงห์ศักดิ์ เป็นนายกสมาคม พลเอกสนั่น ขจรกล้า เป็นเลขาธิการสมาคมฯ (ผู้เขียนเป็นผู้ช่วยปลัด) โดยทางฝ่ายติมอร์ตะวันออกมีนายกุสเมา เป็นนายกสมาคมฯ โดยฝ่ายไทยได้จดทะเบียนเมื่อปี 2003

ต่อมาก็ได้มีการเยือนไทยอย่างเป็นทางการของผู้นำระดับสูงติมอร์ตะวันออก เช่น เมื่อวันที่ 6-9 พฤศจิกายน 2002 นายกุสเมา ประธานาธิบดีติมอร์ฯ ได้เดินทางเยือนไทย โดยได้แจ้งความจำนงขอให้ไทยสนับสนุนและช่วยเหลือทางด้านสาธารณสุข และขอคุณไทยรัฐบาลไทยที่มีส่วนทำให้ติมอร์ตะวันออกได้เป็นเอกราชได้ในทุกวันนี้ โดยให้ความสำคัญแก่ติมอร์ฯ ในฐานะที่เป็นประเทศเกิดใหม่ ยังต้องขอรับความช่วยเหลืออีกหลายด้านๆ เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นให้มีความมั่นคง โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานของประเทศคือเป็นประเทศยากจน หลังจากนั้นก็ได้มีการเยือนไทยอีกในรัฐบาลของ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ล่าสุดการเยือนของนายกุสเมา ในฐานะนายกรัฐมนตรีติมอร์ฯ ได้เข้าพบพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ที่กองบัญชาการกองทัพบกเมื่อเดือนสิงหาคม 2014 เพื่อขอแรงสนับสนุนการขอเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน

บทสรุป

กว่าจะเป็นติมอร์-เลสเต (ตะวันออก) ในวันนี้ติมอร์-เลสเต (ตะวันออก) ต้องพบกับการยึดครอง การแทรกแซง และการพึ่งพา (นกดล ชาตีประเสริฐ, 2546) **ต้องถือว่าติมอร์ฯ เป็นการกำเนิดรัฐชาติใหม่** ในประชาคมโลกเป็นการส่งท้ายศตวรรษที่ 20 เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นกระแสสันสะเทือนไปทั่วโลก ทำให้นักรัฐศาสตร์หลายคนต้องทบทวนกันใหม่กับสิ่งที่เรียกว่า “ลัทธิชาตินิยม” (nationalism) ที่เคยถูกมองว่าเป็นพลังที่ล้าสมัยในยุค “เสรีนิยม” คำว่า “ชาติ” จึงถูกกลบไปด้วยกระแสของคลื่น “โลกาภิวัตน์” (Globalization) ที่มีนิยามกันว่า “โลกแห่งการไร้พรมแดน” ซึ่งเบ่งรัศมีมาจากชาติมหาอำนาจตะวันตกที่ต้องการมีการจัดระเบียบโลกใหม่ (New World Order) นับแต่การล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียตหลังยุคของสงครามเย็น

การเป็นเอกราชของติมอร์ตะวันออก ทำให้กระแสความเป็นชาติได้กลับมาสะกิดเตือนชาวโลก อีกครั้ง โดยประเทศไทยนั้นนับเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสันติภาพในห้วงที่ชาวติมอร์ตะวันออกมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง* และต้องเฝ้าดูว่าติมอร์ตะวันออกจะได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเมื่อใด ทั้งนี้ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่ติมอร์ตะวันออกต้องดำเนินนโยบายทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามรูปแบบของทฤษฎีพึ่งพา (Dependent) อย่างสุขุมคัมภีรภาพ เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติ (National interest) บนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของสมาชิกประชาคมตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีอินโดนีเซียเป็นเคยเป็นคู่ขัดแย้งมาแต่เดิมเป็นสมาชิกผู้ร่วมก่อตั้ง ASIAN อยู่ด้วย เพราะตามเงื่อนไขของอาเซียนคือติมอร์ตะวันออก

*ในอดีตไทยเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสันติภาพแก่ชาวโลกในระดับหนึ่ง แต่ปัจจุบันภายในประเทศกลับมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าพัฒนาการทางการเมืองอาจด้อยกว่าประเทศที่เกิดใหม่อย่างติมอร์เลสเต.

จะต้องเข้าเกณฑ์กฎข้อบังคับทุกข้อในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน เพื่อจะสามารถดำเนินตามนโยบาย 3 เสาหลัก ของประชาคมอาเซียน (เสาประชาคมการเมืองและความมั่นคง เสาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเสาประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน) ซึ่งอาเซียนมีกฎเกณฑ์ การเข้ารับสมาชิกใหม่อย่างชัดเจนว่าตามกฎบัตรสมาคมแห่งประชาชาติ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้กำหนดกฎการรับสมาชิกใหม่ โดยมีหลักเกณฑ์ 4 ประการ คือ (1) ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อันเป็นที่ยอมรับว่าอยู่ในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (2) การยอมรับโดยรัฐสมาชิกอาเซียนทั้งปวง (3) การตกลงที่จะผูกพันและเคารพกฎบัตรนี้ (4) ความสามารถและความ เต็มใจที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีของสมาชิกภาพ นอกจากนี้ยังได้ระบุอีก ว่า “การรับสมาชิกให้ตัดสินโดยฉันทามติโดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ตามข้อเสนอแนะของคณะรัฐมนตรีประสานงานอาเซียน” เหตุผลที่ อาเซียนได้รับเอาประเทศที่มีลัทธิการเมืองต่างกันเข้ามาเป็นสมาชิก ในภายหลังอันได้แก่ เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศ สังคมนิยมเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนนั้น ก็ด้วยเหตุผลด้านความมั่น ของภูมิภาคเป็นสำคัญ แต่การจะรับติมอร์ตะวันออกเป็นสมาชิกอาเซียน ก็ต้องมีเหตุผลที่หนักแน่นจนเป็นที่ยอมรับแก่มวลสมาชิกทั้งหมด ของอาเซียน

ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่าหลักการสำคัญที่สุดคือการยอมรับจากรัฐบาลของชาติสมาชิกทั้งหมด โดยเอกฉันท์ และถ้าหากว่าประเทศ สมาชิกประเทศใดประเทศหนึ่งไม่ให้การรับรอง ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด ก็ตาม จะทำให้ประเทศที่ถูกเสนอชื่อเข้าเป็นสมาชิกต้องเป็นอันตกไปในทันทีโดยไม่มีข้อโต้แย้งหรือ ข้ออุทธรณ์ใดๆ เพราะตามหลักการสำคัญ ของการเข้าเป็นสมาชิกต้องเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มมากกว่า จะเป็นภาระ

กว่าจะเป็นติมอร์-เลสเต (ติมอร์ตะวันออก) วันนี้ : ... วัลลภ พิริยวรรณะ

แก๊งค์ จากฐานคติที่ว่าความสัมพันธ์อันไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศ จะทำให้ติมอร์ตะวันออกตกเป็นเบี้ยล่างในความสัมพันธ์ระหว่างทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาค

ทั้งนี้ ก็ไม่อาจที่ปฏิเสธได้เลยว่าติมอร์ตะวันออกได้ตกอยู่ในสภาวะจำยอมที่จำเป็นต้องใช้ทฤษฎีแห่งการพึ่งพา (Dependency Theory) ในด้านการค้า การลงทุน เทคโนโลยี และการกู้เงิน เพื่อเสริมสร้างให้ประเทศมีความมั่นคง แล้วติมอร์ตะวันออกในวันนี้จะสามารถเอื้อประโยชน์ต่อมวลสมาชิกเก่าได้หรือไม่อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- จอห์น จี. เทเลอร์.(2542). ติมอร์ตะวันออก : เส้นทางสู่เอกราช.
(สิทธา เลิศไพบูลย์ และ อรพรรณ ลีนะ นิธิกุล. แปล. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- วัลลภ พิริยวรรณะ.(2544). ไทยกับการรักษาสันติภาพโลก: ศึกษาเฉพาะ
กรณีการส่งทหารไปรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก, กรุงเทพฯ
: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มติชนออนไลน์. (2555). ยูเอ็นประกาศถอนกองกำลังรักษาสันติภาพ
ออกจาก ติมอร์-เลสเต”. (ธันวาคม 2555)
- นภดลชาติประเสริฐ. (2548). ติมอร์ตะวันออก : การยึดครอง การ
แทรกแซง และการพิงพิง. กรุงเทพฯ: วารสารศิลปศาสตร์ ปีที่ 5
ฉบับที่ 2. (ม.ม.ท.)
- Boonsrang Niumpradit. (2002). 410 Days in East Timor. Bangkok:
Darnsutha Press Co., Ltd.[http://www.thaiworld.org/thn/
thailand_monitor/answer.php](http://www.thaiworld.org/thn/thailand_monitor/answer.php) .